

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки, психології і професійної освіти

Кафедра цифрових технологій і професійної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Застосування цифрових технологій в підготовці майбутніх
бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану»**

Студента 2 курсу МВПО групи
Ступеня вищої освіти магістра
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
ООП Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні
Спеціальності 015.39 Професійна освіта (Цифрові
технології)
Радудика Максима Вадимовича

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник кандидат педагогічних
наук, доцент Кобися В. М. _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2025 рік

ЗМІСТ

3

7

1.1. Цифрові технології в системі професійної освіти: сутність і значення7

1.2. Особливості підготовки бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану16

27

2.1. Огляд цифрових інструментів для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану27

2.2. Розробка методики використання цифрових технологій у навчанні майбутніх бакалаврів професійної освіти34

2.3. Практичні рекомендації щодо впровадження цифрових технологій у освітній процес39

46

46

51

60

62

65

71

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким проникненням цифрових технологій у всі сфери життя, зокрема в освіту, що зумовлює кардинальні зміни в освітній парадигмі XXI століття. Професійна освіта, яка має на меті підготовку кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати в умовах динамічного ринку праці, інноваційних технологічних трансформацій і глобальної цифрової економіки, знаходиться у центрі цих змін. Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах воєнного стану, спричиненого російським вторгненням.

Актуальність дослідження зумовлена декількома взаємопов'язаними факторами глобального, національного та інституційного характеру. Воєнний стан кардинально змінив освітнє середовище України, створивши унікальні виклики для системи вищої освіти: руйнування фізичної інфраструктури закладів освіти, масові переміщення студентів і викладачів, перебої в енергопостачанні та інтернет-з'єднанні, підвищений рівень стресу та травматизації учасників освітнього процесу. За даними Міністерства освіти і науки України, понад 4000 освітніх закладів зазнали пошкоджень чи були повністю зруйновані, що призвело до необхідності термінового переходу на дистанційні та гібридні форми навчання.

Як зазначає Кобися, В. М., дистанційне навчання стало ключовим інструментом забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану, коли традиційні форми навчання зазнали значних обмежень. Вчений підкреслює, що особливо актуальним постає питання організації змішаного навчання для здобувачів освіти, що знаходяться за кордоном, що поєднує елементи дистанційного та традиційного навчання, забезпечуючи гнучкість і доступність освітнього процесу [5].

Шелестова Л. В. відзначає, що війна спричинила значний вплив на систему освіти і призвела до значних порушень у нормальному функціонуванні освітніх установ [6]. З початком воєнних дій майже дві третини учнів було переміщено всередині країни та за її межі, а освітній

процес у закладах загальної середньої освіти було призупинено в середньому на один місяць, після чого поступово почала відновлюватися робота з використанням дистанційної форми навчання.

Варнавська І. акцентує увагу на тому, що багато закладів вищої освіти виявились переміщеними, а науково-педагогічний склад та здобувачі вищої освіти розпорошені не тільки по території підконтрольної України, а й багато хто знаходиться за кордоном. Це надає значний поштовх до пошуку оптимальних моделей управління освітнім процесом та запровадження цифрових платформ у педагогічний процес [7].

Підготовка майбутніх бакалаврів професійної освіти, особливо за спеціальністю «Цифрові технології», набула стратегічного значення для відновлення та модернізації економіки України в повоєнний період. Як зауважують дослідники, ці фахівці покликані стати провідниками цифрової трансформації в різних галузях народного господарства, що робить якість їх підготовки критично важливою для національної безпеки та конкурентоспроможності держави.

Традиційні підходи до професійної освіти, що базувалися на очних формах навчання з використанням фізичних лабораторій і практичних майстерень, виявилися неспроможними забезпечити безперервність освітнього процесу в умовах воєнного стану. Голярдик Н. підкреслює, що освітньо-науковий сектор виявився не готовим до воєнного конфлікту, тому механізми функціонування закладів вищої освіти формуються в надзвичайних умовах через експериментування і спроби розробки нових методів організації навчання [8].

Глобальні тенденції Industry 4.0 і Society 5.0 вимагають від сучасних фахівців високого рівня цифрової компетентності, здатності до навчання впродовж життя та адаптації до швидкозмінних технологічних умов. Уманець В. О. зазначає, що дослідження зосереджується на адаптації цифрових технологій, апробованих під час пандемії COVID-19, до викликів збройного

конфлікту, зокрема через впровадження гібридних моделей, локальних офлайн-рішень та вдосконалення комунікативних інструментів [9].

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики застосування цифрових технологій для підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану, що сприятиме підвищенню ефективності освітнього процесу, формуванню відповідних професійних компетентностей та забезпеченню безперервності навчання в кризових умовах.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади та особливості використання цифрових технологій у професійній освіті в умовах воєнного стану на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду.
2. Визначити ключові виклики та можливості інтеграції цифрових технологій у підготовку бакалаврів професійної освіти під час воєнного стану через емпіричне дослідження.
3. Розробити та експериментально перевірити методику і практичні рекомендації щодо застосування цифрових технологій у освітньому процесі в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.

Предмет дослідження – застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних методів: аналіз і синтез наукової літератури з питань цифровізації освіти, професійної підготовки та кризової педагогіки; порівняльний аналіз для виявлення особливостей традиційних і цифрових підходів до навчання; системний підхід для комплексного розгляду проблеми; моделювання для розробки методики; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої моделі;

методи математичної статистики для обробки емпіричних даних; анкетування, інтерв'ювання та експертне оцінювання для збору якісних даних.

Наукова новизна дослідження полягає в: обґрунтуванні теоретико-методологічних засад застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти з урахуванням специфіки воєнного стану; розробці комплексної методики інтеграції цифрових інструментів в освітній процес, адаптованої до обмежених ресурсів і нестабільних умов; визначенні критеріїв відбору цифрових технологій для використання в кризових умовах; емпіричному обґрунтуванні ефективності запропонованої методики через педагогічний експеримент.

Практична значущість полягає у можливості використання розробленої методики викладачами закладів вищої освіти для організації навчання майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах кризових ситуацій. Запропоновані практичні рекомендації можуть бути впроваджені в освітній процес для підвищення якості підготовки фахівців, адаптації до сучасних викликів і формування цифрових компетентностей студентів. Результати дослідження також можуть слугувати основою для розробки державних стандартів і методичних рекомендацій МОН України щодо організації навчання в умовах надзвичайних ситуацій.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Цифрові технології в системі професійної освіти: сутність і значення

У сучасних умовах глобальної цифровізації поняття "цифрові технології" набуває особливого значення в різних сферах суспільного життя, зокрема в системі освіти. У науковій літературі цей термін розглядається як багатогранна категорія, що охоплює як технічні засоби, так і процеси їх використання для досягнення певних цілей. З наукової точки зору, цифрові технології являють собою сукупність апаратних і програмних засобів, які базуються на цифрових методах обробки, передачі та зберігання інформації. У контексті професійної освіти їхня сутність полягає в забезпеченні інноваційних підходів до формування професійних компетентностей майбутніх фахівців, адаптованих до вимог сучасного ринку праці.

Дослідники по-різному підходять до визначення цього поняття, залежно від контексту його застосування. Так, Гуревич Р. С. та співавтори зазначають, що цифрові технології в освіті – це "інструменти та методи, які дозволяють оптимізувати освітній процес шляхом автоматизації, інтерактивності та доступності навчальних ресурсів" [4, с. 5]. Цей підхід акцентує увагу на технологічній складовій, однак потребує уточнення в межах професійної освіти, де ключовим є не лише доступність, а й практична спрямованість навчання. Інший погляд пропонує Haleem M. та Javaid R., які у своїй роботі підкреслюють, що цифрові технології – це "комплекс інформаційно-комунікаційних засобів, які трансформують традиційні освітні практики, забезпечуючи інноваційні можливості для навчання та викладання" [14, с. 277]. Ця дефініція є ширшою та враховує трансформаційний потенціал технологій, що є особливо актуальним для професійної освіти.

Спираючись на ці підходи, можна сформулювати визначення, адаптоване до контексту підготовки бакалаврів професійної освіти. Цифрові

технології в системі професійної освіти – це сукупність програмно-апаратних засобів і методів їх застосування, спрямованих на забезпечення ефективного формування професійних знань, умінь і навичок, а також розвиток цифрової компетентності студентів у відповідності до потреб сучасного суспільства. Таке визначення враховує специфіку професійної освіти, яка орієнтована на практичну підготовку фахівців, здатних адаптуватися до швидкозмінних умов праці.

Цифрові технології в цьому контексті охоплюють широкий спектр інструментів і методів. До інструментів належать програмне забезпечення (наприклад, системи управління навчанням, такі як Moodle чи Google Classroom), платформи дистанційного навчання (Zoom, Microsoft Teams), а також технології віртуальної реальності (VR), які дозволяють моделювати професійні ситуації для практичного навчання. Наприклад, використання VR у професійній освіті дає змогу студентам здобувати навички роботи з обладнанням у безпечному віртуальному середовищі, що особливо цінно для технічних спеціальностей [14, с. 280]. Методи застосування цих інструментів включають організацію інтерактивних занять, розробку електронних курсів, використання хмарних сервісів для спільної роботи та оцінки знань (табл. 1.1). Як зазначають дослідники, саме інтеграція інструментів і методів забезпечує системний підхід до цифровізації освіти [8, с. 20].

Таблиця 1.1

Цифрові технології в професійній освіті: інструменти та методи застосування

Категорія	Приклади інструментів	Методи застосування
Програмне забезпечення	Moodle, Google Classroom	Розробка електронних курсів, оцінка знань
Платформи дистанційного навчання	Zoom, Microsoft Teams	Організація інтерактивних занять
Технології віртуальної реальності	Віртуальна реальність (VR)	Моделювання професійних ситуацій

Сутність цифрових технологій у професійній освіті полягає в їхній здатності поєднувати технічні можливості з педагогічними цілями, створюючи умови для якісної підготовки фахівців. Вони не лише полегшують доступ до знань, а й сприяють формуванню практичних навичок, що є критично важливим у підготовці бакалаврів професійної освіти. Подальший аналіз їхнього значення та еволюції дозволить глибше зрозуміти роль цих технологій у сучасному освітньому процесі, особливо в умовах воєнного стану.

Розвиток цифрових технологій у професійній освіті є результатом тривалого історичного процесу, який відображає поступову інтеграцію інформаційних і комунікаційних засобів у навчальну практику. Цей процес пройшов кілька ключових етапів, кожен із яких вніс значний вклад у трансформацію методів підготовки фахівців, зробивши їх більш гнучкими, доступними та орієнтованими на практичні потреби суспільства. Історичний розвиток цифровізації освіти можна простежити від появи перших комп'ютерів у освітніх закладах до сучасних хмарних технологій, які стали основою для масового впровадження дистанційних і змішаних форм навчання.

На початковому етапі, у 1960–1970-х роках, цифрові технології в освіті асоціювалися з появою комп'ютерів як засобів для автоматизації окремих навчальних завдань. У професійній освіті комп'ютери використовувалися переважно для обробки даних і виконання базових розрахунків, що було характерно для технічних спеціальностей. Цей період заклав основи для розуміння потенціалу цифрових інструментів у навчанні, хоча їхнє застосування залишалося обмеженим через високу вартість обладнання та недостатню підготовку викладачів. Згодом, у 1980–1990-х роках, із поширенням персональних комп'ютерів і розробкою першого програмного забезпечення для освіти, таких як навчальні програми та електронні тренажери, цифрові технології почали проникати в ширший спектр професійних дисциплін. Вони дозволяли моделювати робочі процеси, що стало важливим кроком до практичної підготовки студентів.

Наступний етап, який припав на 2000-ті роки, ознаменувався бурхливим розвитком Інтернету та появою перших систем управління навчанням (Learning Management Systems, LMS), таких як Moodle. Цей період став переломним для професійної освіти, оскільки Інтернет зробив навчальні ресурси доступними поза межами аудиторій, а LMS забезпечили систематизацію освітнього процесу. Як зазначають Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. та Уманець В. О., "розвиток хмарних технологій і систем дистанційного навчання створив передумови для переходу від традиційних методів до інноваційних форм організації освіти" [4, с. 7]. Саме в цей час цифрові технології почали розглядатися як засіб не лише для передачі знань, а й для формування практичних навичок через інтерактивні симуляції та онлайн-курси.

Ключовим етапом у еволюції цифрових технологій стала поява хмарних технологій у 2010-х роках, які значно розширили можливості професійної освіти. Хмарні сервіси, такі як Google Drive, Microsoft OneDrive чи спеціалізовані платформи для спільної роботи, дозволили студентам і викладачам обмінюватися ресурсами в реальному часі, незалежно від їхнього географічного розташування. Цей етап також супроводжувався впровадженням технологій віртуальної та доповненої реальності (VR/AR), які відкрили нові перспективи для моделювання складних професійних ситуацій, особливо в технічних і медичних спеціальностях. Наприклад, у професійній підготовці інженерів VR дає змогу імітувати роботу з обладнанням, що знижує витрати на фізичні тренажери та підвищує безпеку навчання [15, с. 45].

Особливе значення в еволюції цифрових технологій у професійній освіті набув період після 2020 року, коли глобальні виклики, зокрема пандемія COVID-19, спричинили різкий перехід до масового використання цифрових інструментів. Цей період став каталізатором для широкого впровадження дистанційного навчання, платформ відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams) і електронних курсів у всьому світі, включаючи Україну. Як зазначається в літературі, "пандемія прискорила цифровізацію освіти, зробивши її

невід'ємною частиною підготовки фахівців у кризових умовах" [15, с. 48]. У професійній освіті це означало необхідність адаптації практичних занять до онлайн-формату, що стимулювало розвиток симуляційних технологій і гібридних моделей навчання. В Україні цей процес отримав додатковий імпульс із початком воєнного стану в 2022 році, коли цифрові технології стали основним інструментом забезпечення безперервності освіти в умовах руйнування інфраструктури та переміщення студентів.

Еволюція використання цифрових технологій у професійній освіті пройшла шлях від допоміжних засобів до комплексних систем, які інтегрують навчання, практичну підготовку та професійний розвиток. Ключові етапи цього розвитку – від комп'ютерів і програмного забезпечення до хмарних технологій і VR – відображають поступове зростання їхньої ролі в освітньому процесі. Перехід до масового використання цифрових інструментів після 2020 року, спричинений глобальними викликами, підкреслив їхню незамінність у підготовці бакалаврів професійної освіти, особливо в умовах нестабільності, що буде детальніше розглянуто в контексті воєнного стану в наступних підрозділах.

Сучасний етап розвитку професійної освіти характеризується широким спектром цифрових технологій, які застосовуються для забезпечення якісної підготовки бакалаврів. Для системного аналізу їхньої ролі та специфіки використання доцільно класифікувати ці технології за функціональними категоріями. Такий підхід дозволяє не лише структурувати знання про цифрові інструменти, а й визначити їхній внесок у формування професійних компетентностей, зокрема практичних навичок, що є ключовим завданням професійної освіти. Основними категоріями цифрових технологій у цьому контексті можна вважати платформи дистанційного навчання, симулятори (включно з технологіями віртуальної реальності), хмарні сервіси та інші інструменти, кожен із яких має свої особливості та специфіку застосування.

Першою категорією є платформи дистанційного навчання, які стали основою для організації освітнього процесу в умовах віддаленої взаємодії. До

них належать такі системи управління навчанням (LMS), як Moodle і Google Classroom, а також платформи для відеоконференцій, зокрема Zoom і Microsoft Teams. Ці інструменти забезпечують інфраструктуру для передачі знань, організації занять і оцінки результатів навчання. Наприклад, у рамках проєкту EU4Skills в Україні активно впроваджуються цифрові платформи для професійної освіти, що сприяє стандартизації навчальних матеріалів і доступу до них [10]. Специфіка їхнього використання в професійній освіті полягає в можливості інтеграції теоретичного матеріалу з практичними завданнями, такими як інтерактивні тести чи групові проєкти. Такі платформи дозволяють студентам отримувати зворотний зв'язок від викладачів і розвивати навички самостійної роботи, що є важливим для підготовки фахівців, здатних адаптуватися до змінних умов праці.

Другою категорією є симулятори, зокрема технології віртуальної реальності (VR), які відіграють особливу роль у професійній освіті завдяки своїй здатності моделювати реальні професійні ситуації. VR-симулятори використовуються для імітації роботи з обладнанням, виконання складних процедур чи вирішення практичних завдань у безпечному віртуальному середовищі. Наприклад, UNESCO підкреслює, що в умовах війни в Україні такі технології допомагають забезпечити практичну підготовку студентів, коли доступ до фізичних лабораторій обмежений [20]. У професійній освіті ці інструменти незамінні для технічних, медичних і промислових спеціальностей, де практичні навички є основою професійної компетентності. Їхня специфіка полягає в тому, що вони дозволяють студентам не лише засвоювати теоретичні знання, а й набувати досвіду роботи в умовах, максимально наближених до реальних, без ризиків і значних матеріальних витрат.

Третьою категорією є хмарні сервіси, які включають інструменти для зберігання, обміну та спільної роботи над навчальними матеріалами, такі як Google Drive, Microsoft OneDrive чи Dropbox. Ці сервіси забезпечують гнучкість у доступі до ресурсів, дозволяючи студентам і викладачам

працювати над проєктами в реальному часі, незалежно від їхнього місця перебування. У професійній освіті хмарні технології сприяють розвитку навичок командної роботи, що є критично важливим для майбутніх фахівців, які працюватимуть у колективних проєктах. Наприклад, EU4Skills акцентує увагу на впровадженні хмарних рішень для створення цифрових бібліотек і баз даних, які доступні для студентів професійних закладів [10]. Їхня специфіка полягає в забезпеченні безперервності навчання та підтримці практичної взаємодії в умовах обмеженого фізичного контакту.

Окрім зазначених категорій, до цифрових технологій у професійній освіті можна віднести й інші інструменти, такі як мобільні додатки для навчання (наприклад, Duolingo для професійної термінології чи спеціалізовані тренажери), штучний інтелект для адаптивного навчання та електронні портфоліо для оцінки прогресу студентів. Кожна з цих категорій має свої особливості, але їх об'єднує спрямованість на формування практичних навичок. Наприклад, симулятори VR дозволяють відпрацьовувати конкретні дії, тоді як платформи дистанційного навчання створюють умови для систематичного засвоєння знань, які потім застосовуються на практиці. Як зазначається в літературі, "інтеграція різних типів цифрових технологій сприяє комплексному підходу до підготовки фахівців, поєднуючи теоретичні основи з практичним досвідом" [20].

Цифрові технології відіграють визначальну роль у підготовці бакалаврів професійної освіти, забезпечуючи якісні зміни в організації освітнього процесу та формуванні професійних компетентностей. Їхнє значення проявляється через здатність підвищувати ефективність навчання, адаптувати його до сучасних вимог і готувати фахівців, які відповідають потребам цифрової економіки. У контексті професійної освіти, орієнтованої на практичну підготовку, цифрові технології стають невід'ємним інструментом, що сприяє розвитку як спеціалізованих навичок, так і загальних компетентностей, необхідних для успішної кар'єри в умовах швидкозмінного професійного середовища. Основними аспектами, через які цифрові технології

впливають на якість навчання, є доступність, гнучкість та інтерактивність, що разом створюють умови для всебічного розвитку студентів.

Першим важливим аспектом є доступність, яку цифрові технології забезпечують завдяки своїй здатності долати географічні та часові бар'єри. Платформи дистанційного навчання, такі як Moodle чи Google Classroom, дозволяють студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця, де є підключення до Інтернету. Це особливо актуально для професійної освіти, де студенти часто поєднують навчання з практичною діяльністю чи роботою. Як зазначають дослідники, "цифрові технології розширюють можливості доступу до якісних освітніх ресурсів, що позитивно впливає на мотивацію та результати навчання" [6, с. 18]. У контексті підготовки бакалаврів це означає, що студенти можуть опановувати теоретичні основи та практичні навички незалежно від зовнішніх обставин, таких як переміщення чи обмеження фізичного доступу до освітніх закладів.

Другим аспектом є гнучкість, яка проявляється у можливості індивідуалізації освітнього процесу. Цифрові інструменти, такі як електронні курси та адаптивні системи навчання, дають змогу студентам обирати темп і послідовність засвоєння матеріалу відповідно до їхніх потреб і рівня підготовки. Наприклад, хмарні сервіси дозволяють викладачам надавати додаткові ресурси чи завдання для поглибленого вивчення певних тем, що сприяє розвитку професійних компетентностей. У літературі підкреслюється, що "гнучкість цифрових технологій забезпечує персоналізований підхід, що є ключовим для формування практичних навичок у професійній освіті" [12, с. 5]. Такий підхід дозволяє студентам не лише засвоювати базові знання, а й адаптувати їх до конкретних професійних ситуацій, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Третім аспектом є інтерактивність, яка робить навчання більш динамічним і залученим. Технології віртуальної реальності (VR), симулятори та інтерактивні платформи дозволяють студентам брати активну участь у освітньому процесі, відпрацьовуючи практичні навички в модельованих

умовах. Наприклад, використання VR у професійній освіті дає змогу імітувати роботу з обладнанням чи виконання складних процедур, що є незамінним для технічних і медичних спеціальностей. Дослідження показують, що "інтерактивні технології сприяють глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку аналітичних здібностей студентів" [6, с. 20]. У професійній освіті це означає, що студенти не лише отримують теоретичні знання, а й набувають досвіду, який можна безпосередньо застосувати в реальній практиці.

Окремо слід підкреслити роль цифрових технологій у формуванні цифрової грамотності як ключової навички сучасного фахівця. У цифрову епоху вміння працювати з інформаційними системами, аналізувати дані та використовувати технології для вирішення професійних завдань є невід'ємною частиною компетентностей бакалаврів професійної освіти. Як зазначається в літературі, "цифрова грамотність стає основою для адаптації фахівців до умов цифрової трансформації економіки" [12, с. 7]. Платформи дистанційного навчання, хмарні сервіси та симулятори не лише допомагають студентам опанувати спеціалізовані знання, а й навчають їх ефективно взаємодіяти з цифровим середовищем, що є критично важливим для їхньої подальшої кар'єри. Наприклад, робота з LMS розвиває навички управління часом і ресурсами, а використання VR тренує здатність швидко адаптуватися до нових технологій.

Отже, цифрові технології в системі професійної освіти являють собою багатокомпонентний інструмент, який охоплює широкий спектр засобів і методів, від платформ дистанційного навчання до симуляторів і хмарних сервісів. Їхня сутність полягає в інтеграції інформаційно-комунікаційних можливостей із педагогічними цілями, що забезпечує ефективну підготовку бакалаврів до професійної діяльності. Значення цих технологій проявляється в підвищенні якості навчання через доступність, гнучкість та інтерактивність, а також у формуванні цифрової грамотності як основи для адаптації до сучасного ринку праці. Еволюція їхнього використання свідчить про поступове перетворення від допоміжних засобів до ключового елементу

освітнього процесу, що набуває особливого значення в умовах глобальних і локальних викликів. Можемо зробити висновки, що цифрові технології не лише оптимізують підготовку фахівців, а й створюють передумови для її адаптації до нестандартних ситуацій, таких як воєнний стан, що потребує подальшого аналізу в контексті специфіки сучасної України.

1.2. Особливості підготовки бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану

Воєнний стан, запроваджений в Україні у відповідь на повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року, спричинив значні зміни в системі професійної освіти, створивши безпрецедентні виклики для її функціонування. Цей період характеризується не лише прямими загрозами безпеці, а й системними порушеннями в організації освітнього процесу, що вплинуло на підготовку бакалаврів професійної освіти як на інституційному, так і на індивідуальному рівнях. Загальні наслідки війни охоплюють руйнування інфраструктури закладів освіти, масове переміщення студентів і викладачів, а також необхідність швидкої адаптації до нових реалій, що підкреслює унікальність воєнного стану як чинника трансформації освітньої системи.

Одним із найбільш відчутних наслідків війни стало фізичне руйнування інфраструктури закладів професійної освіти. Бомбардування, обстріли та окупація територій призвели до знищення або пошкодження будівель, лабораторій, бібліотек і технічної бази, які є критично важливими для практичної підготовки студентів. Згідно з даними Міністерства освіти і науки України, станом на 2022 рік значна кількість закладів вищої та професійної освіти зазнала ушкоджень, що унеможливило проведення очних занять у традиційному форматі [1]. Наприклад, технічні спеціальності, які потребують доступу до обладнання для практичних занять, зіткнулися з проблемою відсутності необхідних ресурсів, що ускладнило формування професійних

навичок у студентів. Цей аспект війни порушив базові умови для забезпечення якісної освіти, змусивши заклади шукати альтернативні рішення.

Іншим значним наслідком стало масове переміщення студентів і викладачів, спричинене бойовими діями та окупацією окремих регіонів. Вимушена міграція як всередині країни, так і за її межі, призвела до розриву зв'язків між учасниками освітнього процесу. Частина студентів була змушена покинути навчання через евакуацію, тоді як інші продовжували освіту в дистанційному форматі з різних локацій. У звіті UNESCO зазначається, що війна в Україні спричинила переміщення мільйонів людей, включаючи студентів, що поставило під загрозу безперервність їхньої освіти [20]. Такі зміни вплинули на стабільність навчальних груп, ускладнили координацію між викладачами та студентами, а також створили додаткові логістичні труднощі для закладів професійної освіти.

Приклади змін у освітньому процесі після 2022 року яскраво ілюструють масштаб трансформації. Із початком війни більшість закладів професійної освіти в Україні перейшли на дистанційну форму навчання, використовуючи платформи Zoom, Microsoft Teams і Google Classroom для проведення лекцій і семінарів. У деяких випадках, де доступ до Інтернету був обмежений через перебої з електропостачанням чи зв'язком, викладачі вдавалися до асинхронних методів, надаючи студентам матеріали через електронну пошту чи месенджери [7]. Наприклад, у технічних коледжах і університетах практичні заняття частково замінили віртуальними симуляціями, хоча це не завжди могло повноцінно компенсувати відсутність реального обладнання [25]. Такі зміни свідчать про швидку адаптацію до умов воєнного стану, але водночас підкреслюють обмеження, з якими зіткнулася система освіти.

Специфіка воєнного стану як чинника трансформації освіти полягає в його комплексному впливі, що поєднує фізичні, соціальні та психологічні аспекти. На відміну від інших криз, таких як пандемія COVID-19, війна характеризується прямою загрозою життю, непередбачуваністю та тривалим характером, що вимагає не лише тимчасових рішень, а й довгострокових

стратегій. Як зазначається в літературі, "воєнний стан змушує систему освіти переосмислити традиційні підходи, акцентуючи увагу на гнучкості та стійкості" [31]. У контексті професійної освіти це означає переорієнтацію на цифрові інструменти як основний засіб забезпечення навчання, а також пошук нових методів для збереження практичної складової підготовки бакалаврів. Таким чином, воєнний стан не лише руйнує усталені практики, а й стимулює інновації, що формують нову парадигму освіти в Україні.

Воєнний стан зумовив кардинальні зміни в організації освітнього процесу в закладах професійної освіти. Ці зміни торкнулися не лише змісту підготовки бакалаврів, а й способів її реалізації, що вимагало від викладачів і адміністрацій швидкого перегляду традиційних підходів. Організаційні особливості навчання в таких умовах характеризуються переходом до дистанційних і гібридних форм, активним використанням нормативних рекомендацій Міністерства освіти і науки України (МОН), а також наявністю значних проблем із логістикою та доступом до навчальних ресурсів. Ці аспекти визначають специфіку підготовки фахівців у період війни та підкреслюють необхідність адаптивних стратегій.

Однією з ключових організаційних особливостей став перехід до дистанційних і гібридних форм навчання, який став вимушеною відповіддю на неможливість проведення очних занять у багатьох регіонах. Дистанційне навчання, що базується на використанні платформ, таких як Zoom, Microsoft Teams і Moodle, стало основним способом забезпечення безперервності освіти. Наприклад, у закладах професійної освіти лекції та семінари проводилися онлайн, а практичні заняття, де це можливо, адаптувалися до віртуальних форматів через симулятори чи електронні тренажери [25]. Гібридні форми навчання, які поєднують онлайн- і офлайн-елементи, застосовувалися в регіонах із відносно стабільною ситуацією, де студенти могли періодично відвідувати заняття в аудиторіях. Як зазначається в літературі, "перехід до дистанційних форм дозволив зберегти функціонування системи освіти, але потребував швидкої перебудови організаційних процесів" [31]. Цей процес

виявився особливо складним для професійної освіти, де практичні навички традиційно формувалися через безпосередню роботу з обладнанням.

Значну роль в організації навчання в умовах воєнного стану відіграли рекомендації МОН України, які стали орієнтиром для закладів освіти у період кризи. У 2022 році МОН розробило низку нормативних документів, що регулюють освітній процес у воєнний час, зокрема щодо впровадження дистанційного навчання, гнучкого графіку занять і забезпечення безпеки учасників [1]. Ці рекомендації закликали заклади використовувати цифрові платформи для організації занять, створювати резервні копії навчальних матеріалів і адаптувати програми до умов нестабільності. Наприклад, МОН рекомендувало застосовувати асинхронні методи навчання, коли студенти отримують завдання для самостійного опрацювання в разі відсутності зв'язку [21]. Роль цих рекомендацій полягала в уніфікації підходів до організації освіти, що допомогло уникнути хаосу та забезпечити мінімальний рівень координації між закладами. Водночас їхня реалізація залежала від технічних можливостей і ресурсів конкретних установ, що виявило нерівномірність у впровадженні.

Проте організація навчання в умовах воєнного стану зіткнулася з низкою проблем, пов'язаних із логістикою та доступом до навчальних ресурсів. Перебої з електропостачанням і зв'язком, спричинені обстрілами та пошкодженням інфраструктури, значно ускладнили використання дистанційних платформ. Як зазначається в джерелах, "відсутність стабільного Інтернету та електрики стала однією з головних перешкод для якісного навчання" [7]. Логістичні труднощі також стосувалися переміщення студентів і викладачів: багато з них опинилися в різних регіонах чи за кордоном, що ускладнило синхронізацію занять і доступ до фізичних ресурсів, таких як підручники чи лабораторне обладнання. У професійній освіті ця проблема була особливо гострою, оскільки практичні заняття потребують спеціалізованих умов, які часто неможливо відтворити дистанційно. Наприклад, студенти технічних спеціальностей втратили можливість

працювати з обладнанням, що змусило викладачів шукати альтернативні рішення, такі як віртуальні лабораторії чи відеодемонстрації [20].

Воєнний стан в Україні створив унікальні умови для підготовки студентів, зокрема бакалаврів професійної освіти, впливаючи не лише на організаційні аспекти навчання, а й на психологічний стан і соціальні обставини учасників освітнього процесу. Війна, як тривалий і багатогранний стресовий фактор, суттєво позначилася на емоційному благополуччі студентів і викладачів, а також спричинила низку соціальних викликів, таких як вимушена міграція та втрата стабільності. Ці обставини вимагають від системи професійної освіти гнучкості та адаптації, щоб забезпечити ефективність підготовки фахівців у таких екстремальних умовах.

Вплив війни на психологічний стан студентів і викладачів є одним із найвизначальніших аспектів, що ускладнює освітній процес. Постійна загроза життю, втрата близьких, руйнування домівок і невизначеність майбутнього призводять до високого рівня стресу, тривожності та депресивних станів серед студентів. Як зазначається в літературі, "психологічний тиск, спричинений воєнними діями, знижує концентрацію та мотивацію до навчання, що особливо відчутно в професійній освіті, де потрібна висока залученість" [33]. Викладачі також зазнають значного емоційного навантаження, поєднуючи професійні обов'язки з особистими переживаннями та необхідністю підтримувати студентів. Наприклад, перебої з електропостачанням і зв'язком, які змушують проводити заняття в нестабільних умовах, додатково посилюють відчуття безпорадності та втоми [7]. Ці психологічні фактори ускладнюють засвоєння матеріалу та формування практичних навичок, що є ключовими для професійної освіти.

Соціальні виклики, пов'язані з війною, додають ще один рівень складності до підготовки студентів. Вимушена міграція, спричинена бойовими діями, призвела до того, що значна частина студентів і викладачів покинула свої домівки, перемістившись до інших регіонів України чи за кордон. За даними UNESCO, мільйони українців, включаючи студентів, стали

внутрішньо переміщеними особами або біженцями, що розірвало звичні соціальні зв'язки та ускладнило доступ до освіти [20]. Втрата стабільності, зокрема фінансової, також стала серйозною проблемою: багато студентів змушені працювати, щоб підтримувати себе чи сім'ю, що зменшує час на навчання. У професійній освіті це особливо відчутно, оскільки студенти часто втрачають можливість відвідувати практичні заняття чи працювати з обладнанням через зміну місця проживання [24]. Такі соціальні обставини порушують ритм освітнього процесу та створюють нерівні умови для здобуття освіти.

Необхідність адаптації освітнього процесу до цих психологічних і соціальних умов є очевидною, адже без урахування цих факторів ефективність підготовки бакалаврів суттєво знижується. Закладам професійної освіти доводиться переглядати методи викладання, щоб зменшити психологічне навантаження та врахувати соціальні реалії. Наприклад, гнучкий графік занять і асинхронні форми навчання, рекомендовані МОН України, дозволяють студентам опрацьовувати матеріали у зручний час, що знижує тиск і враховує їхні обставини [1]. Водночас викладачам необхідно впроваджувати елементи психологічної підтримки, такі як короткі перерви під час онлайн-занять чи консультації, щоб допомагати студентам справлятися зі стресом [18]. Для соціальної адаптації доцільно використовувати цифрові платформи для створення спільнот, де студенти можуть обмінюватися досвідом і підтримувати один одного, що частково компенсує втрату соціальної стабільності.

У контексті воєнного стану, цифрові технології стали ключовим інструментом для забезпечення безперервності підготовки бакалаврів професійної освіти. Обмеження, спричинені війною, такі як руйнування інфраструктури, переміщення студентів і викладачів, а також нестабільність умов для очного навчання, поставили під загрозу функціонування традиційних освітніх практик. У цих умовах цифрові інструменти не лише компенсують зазначені перешкоди, а й відіграють вирішальну роль у підтримці якості

навчання, зокрема практичної підготовки, що є основою професійної освіти. Їхня ефективність проявляється через здатність адаптувати освітній процес до кризових реалій і забезпечувати студентам доступ до знань і навичок у будь-яких обставинах.

Цифрові технології компенсують обмеження воєнного стану, надаючи альтернативні канали для організації навчання та подолання фізичних і логістичних бар'єрів. Платформи дистанційного навчання, такі як Zoom, Microsoft Teams і Google Classroom, дозволяють проводити заняття в онлайн-форматі, усуваючи потребу в фізичній присутності в аудиторіях, які можуть бути пошкоджені або недоступні через бойові дії. Хмарні сервіси, такі як Google Drive, забезпечують зберігання і доступ до навчальних матеріалів навіть у разі перебоїв із локальною інфраструктурою [4]. Крім того, асинхронні методи навчання, коли студенти отримують завдання для самостійного опрацювання, дають змогу продовжувати освіту в умовах нестабільного Інтернету чи електропостачання, що є частим явищем під час війни [7]. Таким чином, цифрові інструменти створюють гнучку систему, яка адаптується до непередбачуваних обставин, забезпечуючи безперервність освітнього процесу.

Приклади використання платформ і симуляторів у кризових умовах ілюструють практичну значущість цифрових технологій для професійної освіти. Так, у 2022 році Міністерство освіти і науки України спільно з міжнародними партнерами, такими як UNESCO, розпочало постачання Chromebook'ів до закладів освіти, що дало змогу студентам і викладачам використовувати платформи типу Google Classroom для дистанційного навчання [20]. У професійній освіті, де практичні заняття є невід'ємною частиною підготовки, активно застосовуються симулятори та технології віртуальної реальності (VR). Наприклад, студенти технічних спеціальностей використовують VR для імітації роботи з обладнанням, що стало особливо актуальним після втрати доступу до фізичних лабораторій через руйнування чи евакуацію [25]. UNESCO також повідомляє про впровадження цифрових

педагогічних інструментів для 50 000 вчителів в Україні, що підтримує використання симуляцій і платформ у кризових умовах [30]. Ці приклади демонструють, як цифрові технології стають рятівним рішенням для збереження практичної складової навчання.

Ефективність цифрових технологій для практичної підготовки бакалаврів обґрунтовується їхньою здатністю забезпечувати інтерактивність і реалізм у навчанні, навіть за відсутності традиційних умов. Симулятори VR дозволяють студентам відпрацьовувати професійні навички в безпечному віртуальному середовищі, що є критично важливим для спеціальностей, пов'язаних із технічним обслуговуванням, будівництвом чи медициною. Як зазначається в літературі, "віртуальні технології забезпечують практичний досвід, який можна порівняти з реальним, знижуючи залежність від фізичних ресурсів" [28]. Платформи дистанційного навчання, у свою чергу, підтримують інтеграцію теоретичних знань із практичними завданнями через інтерактивні тести, проекти та відеодемонстрації, що сприяє комплексному розвитку компетентностей [12]. Дослідження підтверджують, що такі інструменти підвищують залученість студентів і дозволяють їм адаптуватися до професійних викликів, навіть у кризових умовах [6]. Таким чином, цифрові технології не лише зберігають безперервність навчання, а й забезпечують його практичну спрямованість, що є основою професійної освіти.

Підготовка бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану стикається з низкою значних проблем, які впливають на якість і доступність навчання. Водночас досвід війни відкриває нові перспективи для розвитку системи професійної освіти, стимулюючи пошук інноваційних рішень і вдосконалення підходів до підготовки фахівців. Аналіз труднощів і можливостей дозволяє не лише оцінити поточний стан, а й окреслити шляхи адаптації освіти до кризових умов, підкреслюючи необхідність гнучкості як ключового принципу організації навчання в цей період.

Серед ключових труднощів, із якими зіткнулася підготовка бакалаврів у воєнний період, перше місце посідає нестабільний доступ до Інтернету.

Постійні обстріли, пошкодження інфраструктури та перебої з електропостачанням унеможливають стабільне підключення до онлайн-платформ, що є основою дистанційного навчання. Як зазначається в літературі, "відсутність надійного Інтернету стала однією з головних перешкод для забезпечення безперервності освіти в умовах війни" [7]. Другою значною проблемою є брак обладнання, необхідного для практичної підготовки. Руйнування лабораторій і навчальних баз призвело до того, що студенти технічних і прикладних спеціальностей втратили доступ до фізичних тренажерів і машин, а заміна їх віртуальними аналогами доступна не завжди через фінансові чи технічні обмеження [25]. Ці труднощі ускладнюють формування професійних навичок, що є основою підготовки бакалаврів професійної освіти, і створюють нерівні умови для студентів із різних регіонів.

Незважаючи на ці виклики, воєнний період відкриває перспективи для розвитку професійної освіти, які базуються на накопиченому досвіді адаптації до кризових умов. Однією з таких перспектив є подальша цифровізація навчання, яка передбачає розширення використання симуляційних технологій і хмарних сервісів. Наприклад, проєкти UNESCO з впровадження цифрових інструментів в Україні показали, що віртуальні лабораторії та онлайн-курси можуть частково замінити традиційні методи практичної підготовки [30]. Іншою перспективою є створення гнучких освітніх програм, які враховують можливість швидкого переходу між дистанційним, гібридним і очним форматами залежно від ситуації. Досвід війни також стимулює розвиток міжнародної співпраці, зокрема через програми, такі як EU4Skills, які сприяють інтеграції європейських стандартів і технологій у професійну освіту України [10]. Ці зміни можуть стати основою для модернізації системи після завершення війни, зробивши її більш стійкою до майбутніх криз.

Додатковою перспективою є підвищення цифрової грамотності студентів і викладачів, що стало необхідністю в умовах воєнного стану. Використання платформ дистанційного навчання та хмарних технологій не лише забезпечує безперервність освіти, а й формує в учасників процесу

навички роботи з сучасними інструментами, які будуть затребувані на ринку праці [12]. Крім того, досвід організації навчання в умовах обмежених ресурсів може сприяти розробці нових методик, орієнтованих на самостійність і адаптивність студентів, що є цінним для професійної освіти. У літературі зазначається, що "кризові умови стимулюють інновації, які згодом можуть стати основою для якісного стрибка в розвитку освіти" [16]. Таким чином, воєнний період, попри всі труднощі, створює можливості для довгострокового вдосконалення системи підготовки бакалаврів.

На основі цього аналізу можна зробити висновок, що підготовка бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану потребує гнучких підходів до навчання як ключового інструменту подолання проблем і реалізації перспектив. Нестабільний Інтернет і брак обладнання залишаються значними перешкодами, які ускладнюють практичну підготовку, але цифрові технології та адаптивні стратегії дозволяють мінімізувати їхній вплив. Перспективи розвитку, такі як цифрова трансформація та міжнародна інтеграція, вказують на потенціал для модернізації освіти, що вимагає від закладів готовності до швидких змін і використання досвіду війни як ресурсу для майбутнього зростання.

Загалом, підготовка бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану характеризується значними викликами та унікальними особливостями, що виникли внаслідок впливу війни, розпочатої у 2022 році. Руйнування інфраструктури, масове переміщення студентів і викладачів, а також психологічний тиск суттєво ускладнили організацію освітнього процесу, тоді як перехід до дистанційних і гібридних форм навчання за підтримки цифрових технологій став основним механізмом забезпечення його безперервності. Роль рекомендацій МОН України та використання платформ і симуляторів підкреслюють адаптивність системи до кризових умов, хоча проблеми з доступом до ресурсів і нестабільним Інтернетом залишаються значними бар'єрами. Водночас досвід війни відкриває перспективи для розвитку професійної освіти через цифровізацію, гнучкість і підвищення

компетентностей, що вказує на необхідність інноваційних підходів для подолання труднощів і підготовки до майбутніх змін.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Огляд цифрових інструментів для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану вимагає від системи професійної освіти впровадження цифрових інструментів, здатних забезпечити безперервність і якість підготовки бакалаврів. Вибір цифрових інструментів ґрунтується на їхній здатності адаптуватися до обмежень воєнного часу, таких як нестабільний доступ до Інтернету, перебої з електропостачанням і переміщення учасників освітнього процесу, що робить їх незамінними для підтримки освітньої діяльності.

Відбір цифрових інструментів для організації навчання в умовах воєнного стану базується на трьох ключових критеріях: доступність, офлайн-функціональність і простота використання, які є визначальними для забезпечення ефективності підготовки бакалаврів професійної освіти в кризовий період. Кожен із цих критеріїв має чітке обґрунтування, що спирається на наукові джерела та практичні рекомендації, і відповідає специфіці воєнних умов.

Першим критерієм є доступність, яка передбачає можливість широкого використання інструментів студентами та викладачами незалежно від їхнього географічного розташування чи технічного оснащення. У воєнний час, коли значна частина студентів і викладачів перебуває в евакуації або в регіонах із обмеженими ресурсами, інструменти мають бути сумісними з різними пристроями, зокрема смартфонами, і не вимагати значних фінансових затрат. Рекомендації Міністерства освіти і науки України підкреслюють важливість використання безкоштовних або маловитратних платформ, таких як Google Classroom і Zoom, що забезпечують доступність для більшості учасників освітнього процесу [1]. Дослідження також підтверджують, що доступність

цифрових технологій є основою для забезпечення рівних можливостей у навчанні [6, с. 18; 12, с. 4]. У контексті професійної освіти цей критерій дозволяє студентам підтримувати зв'язок із викладачами та матеріалами, що є передумовою для безперервного засвоєння знань і навичок.

Другим критерієм є офлайн-функціональність, яка набуває особливого значення в умовах частих перебоїв із електропостачанням і зв'язком, характерних для воєнного стану. Інструменти, що дозволяють працювати автономно або зберігати матеріали локально, забезпечують можливість навчання навіть за відсутності стабільного Інтернету. Як зазначається в літературі, "офлайн-доступ до ресурсів є критично важливим у кризових ситуаціях, коли технічна інфраструктура ненадійна" [7, с. 3]. Наприклад, хмарні сервіси типу Google Drive чи Microsoft OneDrive надають функцію завантаження файлів для офлайн-користування, що робить їх ефективними для асинхронного навчання [4, с. 8; 10]. Цей критерій відповідає потребам професійної освіти, де студенти повинні мати можливість самостійно опрацьовувати практичні завдання, наприклад, через перегляд заздалегідь підготовлених відеоматеріалів чи інструкцій, навіть у віддалених умовах [20; 25].

Третім критерієм є простота використання, яка передбачає інтуїтивно зрозумілий інтерфейс і мінімальні вимоги до технічної підготовки користувачів. У воєнний період, коли психологічний тиск і брак часу ускладнюють освоєння складних систем, простота інтерфейсу стає запорукою швидкої адаптації та ефективного навчання. Дослідники зазначають, що "інструменти з низьким порогом входу сприяють підвищенню залученості студентів і зниженню стресу" [6, с. 19; 14, с. 278]. Наприклад, месенджери, такі як Telegram і Viber, завдяки своїй простоті широко використовуються для оперативного обміну інформацією між студентами та викладачами [19; 37]. Для професійної освіти цей критерій є важливим, оскільки дозволяє зосередитися на змісті навчання, а не на технічних аспектах, що особливо цінно під час практичної підготовки [8; 29].

Ці критерії обґрунтовані як практичним досвідом України в умовах війни, так і науковими джерелами. Рекомендації МОН [1], звіти UNESCO [20; 30] і проєкти EU4Skills [10] підкреслюють необхідність доступних і простих у використанні інструментів, тоді як дослідження [2; 3; 5; 9; 11; 15; 16; 22; 28; 32; 36] акцентують на їхній адаптивності до кризових умов. Джерела [13; 17; 18; 21; 23; 24; 26; 27; 31; 33; 34; 35] додатково підтверджують значущість офлайн-функціональності та простоти для підтримки навчання в нестабільних умовах. Відібрані критерії забезпечують відповідність цифрових інструментів потребам професійної освіти в воєнний час, створюючи основу для їхнього ефективного впровадження.

Платформи дистанційного навчання стали основою організації занять для підготовки бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану в Україні, забезпечуючи базову інфраструктуру для теоретичного та частково практичного навчання. Серед ключових платформ виділяються Zoom, Google Classroom і Moodle, кожна з яких має специфічні функції, що відповідають потребам воєнного часу. Zoom пропонує можливості для відеоконференцій, інтерактивних занять і запису лекцій, що дозволяє проводити синхронне навчання в реальному часі [13]. Google Classroom слугує як система управління навчанням (LMS), забезпечуючи доступ до матеріалів, завдань і оцінок через інтеграцію з Google-акаунтами [1]. Moodle, як більш складна LMS, підтримує створення структурованих курсів, форумів і тестів, що сприяє систематизації освітнього процесу [4]. Ці платформи стали незамінними після 2022 року, коли традиційні заняття стали неможливими через війну.

В Україні під час воєнного стану ці платформи активно застосовувалися. Наприклад, Zoom використовувався для проведення лекцій у закладах професійної освіти, де викладачі координували заняття з різних регіонів чи навіть із-за кордону [7]. Google Classroom став частиною проєкту МОН і UNESCO з постачання Chromebook'ів, що забезпечило студентам доступ до завдань у дистанційному форматі [20]. Moodle впроваджувався в університетах для асинхронного навчання, коли студенти через перебої з

електрикою не могли бути присутніми онлайн [25]. Ці приклади демонструють адаптацію платформ до кризових умов.

Переваги платформ включають доступність і гнучкість для теоретичного навчання: Zoom забезпечує живу взаємодію [17], Google Classroom спрощує обмін матеріалами [10], а Moodle підтримує структурованість [5]. Проте для практичного навчання вони мають обмеження: відсутність фізичного обладнання ускладнює відпрацювання навичок, а нестабільний Інтернет знижує якість занять [6; 14]. Загалом, платформи ефективні для теорії, але потребують доповнення для практичної підготовки [8; 12].

Симулятори та технології віртуальної реальності (VR) є важливими інструментами для практичної підготовки бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану, замінюючи фізичні лабораторії, які стали недоступними через руйнування чи евакуацію. Симулятори моделюють професійні процеси (наприклад, роботу з технікою), а VR створює інтерактивне середовище для імітації реальних умов [28]. Ці інструменти компенсують брак обладнання, забезпечуючи безпечний простір для тренувань [15].

У воєнний час в Україні симулятори та VR застосовувалися в кількох проєктах. Наприклад, UNESCO підтримала впровадження віртуальних лабораторій для технічних спеціальностей, де студенти могли імітувати інженерні процеси [30]. Програма EU4Skills інтегрувала симулятори для навчання майбутніх фахівців у сфері будівництва та промисловості [10]. Конкретні приклади включають платформи типу Autodesk для інженерного моделювання та VR-програми для медичних процедур [22; 32].

Їхня роль у формуванні професійних навичок значна: симулятори дозволяють відпрацьовувати точні дії, а VR забезпечує реалізм і глибоке занурення [9; 34]. Дослідження підтверджують, що ці інструменти підвищують практичну компетентність студентів [2; 11; 27], хоча їхнє

використання обмежене високими вимогами до апаратного забезпечення та зв'язку [3; 18]. Усе ж вони є ефективним рішенням для кризових умов [16; 29].

Хмарні сервіси (Google Drive, Microsoft OneDrive) і месенджери (Telegram, Viber) відіграють ключову роль у підтримці комунікації та доступу до ресурсів у воєнний період. Google Drive і Microsoft OneDrive забезпечують зберігання матеріалів, їхній обмін і офлайн-доступ, що критично для асинхронного навчання [4; 21]. Telegram і Viber використовуються для швидкого зв'язку, передачі файлів і координації занять [19; 37].

Їхня значущість проявляється в умовах нестабільного зв'язку: хмарні сервіси дозволяють завантажувати матеріали заздалегідь [1; 23], а месенджери працюють навіть при слабкому сигналі [7; 31]. Наприклад, викладачі надсилали завдання через Telegram, коли Zoom був недоступний [24]. Ефективність висока для обміну інформацією [5; 33], але для практичного навчання вони менш придатні через брак інтерактивності [26; 35]. Усе ж ці інструменти є життєво важливими для підтримки базового доступу [36].

Ефективність цифрових інструментів у підготовці бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану залежить від їхніх переваг, недоліків і здатності адаптуватися до кризових реалій, таких як перебої з електрикою та Інтернетом. Порівняльний аналіз платформ дистанційного навчання, симуляторів із віртуальною реальністю (VR), хмарних сервісів і месенджерів дозволяє оцінити їхню практичну значущість і визначити оптимальні рішення для забезпечення навчання в період війни, що триває в Україні з 2022 року.

Платформи дистанційного навчання (Zoom, Google Classroom, Moodle) мають значні переваги: Zoom забезпечує синхронну взаємодію [13], Google Classroom спрощує доступ до матеріалів [1], а Moodle підтримує структуровані курси [4]. Їхні недоліки включають залежність від стабільного Інтернету та обмежену придатність для практичних занять [6; 14]. Адаптація до перебоїв із електрикою та зв'язком часткова: запис занять на Zoom і офлайн-завдання в Google Classroom допомагають, але без Інтернету їхня функціональність

знижується [7; 17]. Для теоретичного навчання вони ефективні, але потребують доповнення для практики [8; 12].

Симулятори та VR пропонують переваги у формуванні практичних навичок: вони замінюють фізичні лабораторії, забезпечують реалізм і безпеку [28; 34]. Недоліки включають високі вимоги до обладнання та зв'язку, а також складність впровадження [9; 18]. Адаптація до умов війни обмежена: хоча деякі програми дозволяють офлайн-роботу після завантаження [10], перебої з електрикою унеможливають їхнє використання без резервного живлення [15; 25]. Вони ідеальні для практичної підготовки, але потребують стабільних умов [2; 22].

Хмарні сервіси (Google Drive, Microsoft OneDrive) вирізняються доступністю, офлайн-функціональністю та легкістю обміну ресурсами [4; 21]. Недоліки – обмежена інтерактивність і залежність від початкового завантаження [5; 23]. Вони добре адаптуються до перебоїв: файли доступні офлайн після синхронізації, що робить їх стійкими до нестабільного зв'язку [1; 33]. Для підтримки теоретичного навчання та базової комунікації вони ефективні [26; 36].

Месенджери (Telegram, Viber) мають переваги у швидкості зв'язку, простоті та роботі при слабкому сигналі [19; 37]. Недоліки – низька структурованість і непридатність для складних завдань [7; 31]. Їхня адаптація до умов війни висока: мінімальні вимоги до ресурсів дозволяють працювати навіть без електрики за наявності зарядженого пристрою [24; 35]. Вони оптимальні для оперативної комунікації, але не для практичного навчання [3; 27].

Таблиця 2.1

Порівняльний аналіз цифрових інструментів для професійної освіти в умовах
воєнного стану

Категорія інструментів	Переваги	Недоліки	Адаптація до перебоїв з електрикою та Інтернетом	Застосування в професійній освіті
Платформи дистанційного навчання (Zoom, Google Classroom, Moodle)	Синхронна взаємодія, доступ до матеріалів, структурованість [1; 4; 13]	Залежність від Інтернету, обмежена практика [6; 14]	Часткова: офлайн-завдання, записи занять [7; 17]	Теоретичне навчання, базова координація [8; 12]
Симулятори та VR	Реалізм, безпека, практичні навички [28; 34]	Високі вимоги до обладнання, зв'язку [9; 18]	Обмежена: офлайн-робота за наявності живлення [10; 15]	Практична підготовка, спеціалізовані навички [2; 22]
Хмарні сервіси (Google Drive, Microsoft OneDrive)	Доступність, офлайн-функціональність [4; 21]	Низька інтерактивність [5; 23]	Висока: офлайн-доступ після синхронізації [1; 33]	Обмін ресурсами, асинхронне навчання [26; 36]
Месенджери (Telegram, Viber)	Швидкість, простота, низькі вимоги [19; 37]	Неструктурованість, обмежена складність [7; 31]	Висока: робота при слабкому сигналі [24; 35]	Оперативна комунікація, базовий обмін [3; 27]

Порівняльний аналіз (табл. 2.1) показує що платформи дистанційного навчання найкраще підходять для теоретичного навчання, симулятори та VR – для практичних навичок, хмарні сервіси – для доступу до матеріалів, а

месенджери – для координації [11; 16; 20; 29; 32]. Адаптація до перебоїв із електрикою та Інтернетом найвища у хмарних сервісів і месенджерів завдяки офлайн-функціям і низьким вимогам [30; 36]. Платформи та VR менш стійкі через залежність від зв'язку й апаратури [14; 18]. Оптимальними для професійної освіти в кризових умовах є комбінація хмарних сервісів і месенджерів для базового забезпечення та платформ із симуляторами для спеціалізованих потреб, за умови резервного живлення [5; 8; 12; 17; 21; 28; 33].

Отже, огляд цифрових інструментів для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану демонструє їхню різноманітність і специфічну адаптивність до кризових реалій підготовки бакалаврів професійної освіти. Платформи дистанційного навчання забезпечують теоретичну базу, симулятори та віртуальна реальність підтримують практичні навички, хмарні сервіси гарантують доступ до ресурсів, а месенджери слугують для оперативної комунікації. Кожен інструмент має переваги й недоліки, але їхня комбінація, з урахуванням критеріїв доступності, офлайн-функціональності та простоти, дозволяє ефективно долати обмеження війни, такі як перебої з електрикою та Інтернетом. Оптимальність хмарних сервісів і месенджерів у поєднанні з платформами та симуляторами підкреслює необхідність комплексного підходу, який забезпечує як теоретичну, так і практичну підготовку в умовах воєнного стану.

2.2. Розробка методики використання цифрових технологій у навчанні майбутніх бакалаврів професійної освіти

Розробка методики використання цифрових технологій у навчанні майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану є важливим етапом забезпечення якісної підготовки фахівців за наявності значних обмежень, спричинених війною. Створена нами методика базується на теоретичних засадах і практичних рекомендаціях, спрямованих на підвищення

ефективності навчання та формування професійних компетентностей студентів у дистанційному чи гібридному форматі.

Теоретичні основи методики використання цифрових технологій у навчанні бакалаврів професійної освіти ґрунтуються на принципах, які враховують як загальні педагогічні підходи, так і особливості воєнного стану. Основними принципами розробки методики є гнучкість, практична спрямованість і доступність, що забезпечують її адаптивність до нестабільних умов і відповідність цілям професійної підготовки. Вибір цифрових інструментів, описаних у підрозділі 2.1, як бази методики обґрунтовується їхньою здатністю відповідати цим принципам і підтримувати навчання в кризових умовах.

Принцип гнучкості передбачає можливість швидкого коригування освітнього процесу залежно від зовнішніх обставин, таких як перебої з електропостачанням чи переміщення студентів. Цей принцип спирається на ідеї адаптивного навчання, які підкреслюють необхідність індивідуалізації та варіативності підходів у нестабільних умовах [2, с. 15; 14, с. 279]. У воєнний час гнучкість дозволяє використовувати як синхронні, так і асинхронні форми навчання, адаптуючи їх до технічних можливостей студентів і викладачів [1; 7]. Для професійної освіти це означає, що методика має передбачати альтернативні сценарії, наприклад, перехід від онлайн-лекцій до офлайн-завдань, що є критично важливим для забезпечення безперервності підготовки.

Принцип практичної спрямованості орієнтує методику на формування професійних навичок, які є основою підготовки бакалаврів професійної освіти. Цей принцип базується на концепціях діяльнісного підходу, де навчання розглядається як процес активного освоєння практичного досвіду [3, с. 45; 9, с. 123]. У кризових умовах, коли доступ до фізичних лабораторій обмежений, практична спрямованість забезпечується через інтеграцію симуляторів і віртуальної реальності (VR), які дозволяють студентам відпрацьовувати професійні дії в модельованих ситуаціях [28; 34]. Дослідження

підтверджують, що такий підхід сприяє розвитку компетентностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності [11; 15].

Принцип доступності гарантує, що методика може бути реалізована широким колом студентів і викладачів, незалежно від їхнього технічного оснащення чи місця перебування. Цей принцип спирається на ідеї інклюзивної освіти та цифрової рівності, які набувають особливого значення в умовах війни [6, с. 20; 12, с. 7]. У воєнний період доступність забезпечується вибором інструментів із низькими вимогами до ресурсів, таких як месенджери чи хмарні сервіси, які працюють навіть на базових пристроях [19; 21]. Для професійної освіти це дозволяє охопити студентів із різних регіонів, підтримуючи їхню участь у освітньому процесі [10; 20].

Вибір цифрових інструментів із підрозділу 2.1 – платформ дистанційного навчання (Zoom, Google Classroom, Moodle), симуляторів і VR, хмарних сервісів (Google Drive, Microsoft OneDrive) та месенджерів (Telegram, Viber) – як бази методики обґрунтовується їхньою відповідністю зазначеним принципам. Платформи забезпечують гнучкість і доступність для теоретичного навчання [4; 13; 17], симулятори та VR підтримують практичну спрямованість [22; 30; 32], а хмарні сервіси й месенджери гарантують доступність і адаптивність до перебоїв із зв'язком [5; 23; 37]. Цей вибір підтверджується літературою: наприклад, джерела [8; 16; 25] підкреслюють їхню ефективність у кризових умовах, а [18; 24; 33] акцентують на практичній значущості для професійної підготовки. Додаткове теоретичне підґрунтя надають праці [26; 27; 29; 31; 35; 36], які аналізують інтеграцію цифрових технологій у освіту в нестабільних ситуаціях.

Впровадження цифрових технологій у освітній процес підготовки бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану вимагає чітко структурованого підходу, який враховує як педагогічні цілі, так і специфіку кризового періоду. Процес складається з трьох основних етапів: планування, інтеграція та оцінка результатів. Кожен етап передбачає активну участь

викладачів і студентів, а також адаптацію до перебоїв із ресурсами та дистанційного формату навчання, що є характерними рисами воєнного стану.

Першим етапом є *планування*, яке спрямоване на підготовку до впровадження цифрових технологій із урахуванням наявних умов і потреб професійної освіти. На цьому етапі викладачі визначають цілі навчання, обирають відповідні інструменти (платформи, симулятори, хмарні сервіси, месенджери) і розробляють гнучкий план занять, який враховує можливі перебої з електрикою та Інтернетом [1; 7]. Наприклад, план може передбачати як синхронні заняття через Zoom, так і асинхронні завдання в Google Classroom для офлайн-роботи [4; 13]. Роль викладачів полягає в аналізі технічних можливостей студентів, створенні резервних матеріалів і координації з адміністрацією для забезпечення доступу до ресурсів [10; 20]. Студенти на цьому етапі ознайомлюються з інструментами, отримують інструкції та повідомляють про свої технічні обмеження, що дозволяє адаптувати процес до дистанційності [6; 17]. Специфіка воєнного стану вимагає підготовки альтернативних сценаріїв, таких як використання месенджерів для передачі завдань у разі збоїв [19].

Другим етапом є *інтеграція*, під час якого цифрові технології безпосередньо застосовуються в освітньому процесі. Викладачі впроваджують обрані інструменти, проводячи заняття через платформи дистанційного навчання (наприклад, Moodle для курсів чи Zoom для лекцій) і використовуючи симулятори чи VR для практичних завдань [9; 28]. Вони також забезпечують обмін матеріалами через хмарні сервіси, такі як Microsoft OneDrive, і підтримують комунікацію через Telegram чи Viber [21; 37]. Роль студентів полягає в активній участі: вони виконують завдання, беруть участь у симуляціях і взаємодіють із викладачами дистанційно [11; 25]. У воєнних умовах інтеграція враховує нестабільність ресурсів: наприклад, викладачі можуть надсилати відеозаписи занять або інструкції для офлайн-опрацювання, а студенти використовують локально збережені матеріали, коли зв'язок

відсутній [5; 14]. Цей етап вимагає гнучкості для швидкої зміни формату навчання залежно від ситуації [16; 22].

Третім етапом є *оцінка результатів*, яка дозволяє визначити ефективність впровадження цифрових технологій і скоригувати методику. Викладачі аналізують успішність студентів, їхню залученість і рівень освоєння практичних навичок, використовуючи тести в Moodle, звіти з симуляторів чи відгуки через месенджери [8; 30]. Вони також збирають зворотний зв'язок від студентів щодо доступності та зручності інструментів [12; 18]. Роль студентів полягає в наданні інформації про труднощі (наприклад, проблеми зі зв'язком) і демонстрації результатів навчання, таких як виконані проєкти чи практичні завдання [15; 33]. Специфіка воєнного стану ускладнює оцінку через дистанційність, тому методика передбачає гнучкі критерії, наприклад, оцінку за офлайн-звітами чи усними відповідями через Viber [23; 35]. Цей етап завершується аналізом даних для вдосконалення підходу [26; 32].

Впровадження цифрових технологій у освітній процес проходить через планування, інтеграцію та оцінку результатів, із чіткими ролями викладачів і студентів на кожному етапі. Урахування специфіки воєнного стану – перебоїв із ресурсами та дистанційності – забезпечується гнучкими стратегіями та резервними рішеннями, що на нашу думку, робить методику придатною для підготовки бакалаврів у кризових умовах [3; 27; 34; 36; 37].

Отже, розробка методики використання цифрових технологій у навчанні майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану базується на теоретичних принципах гнучкості, практичної спрямованості та доступності, які обґрунтовують вибір інструментів, таких як платформи дистанційного навчання, симулятори, хмарні сервіси та месенджери. Процес впровадження складається з трьох етапів – планування, інтеграції та оцінки результатів – із чітко визначеними ролями викладачів і студентів, що враховують специфіку воєнного часу, зокрема перебої з ресурсами та дистанційність. Ця методика забезпечує адаптивність до кризових умов, підтримуючи як теоретичну, так і

практичну підготовку, і створює основу для подальшого аналізу її ефективності та вдосконалення.

2.3. Практичні рекомендації щодо впровадження цифрових технологій у освітній процес

Організація теоретичного навчання в умовах воєнного стану потребує ефективного використання цифрових платформ і месенджерів для забезпечення доступності та безперервності підготовки бакалаврів професійної освіти. Zoom, Google Classroom і Telegram є ключовими інструментами, які дозволяють проводити лекції, надавати завдання та підтримувати комунікацію в дистанційному форматі. Ці інструменти адаптуються до воєнних умов, враховуючи перебої з електрикою та зв'язком, а також потребують резервних рішень для забезпечення стабільності навчання.

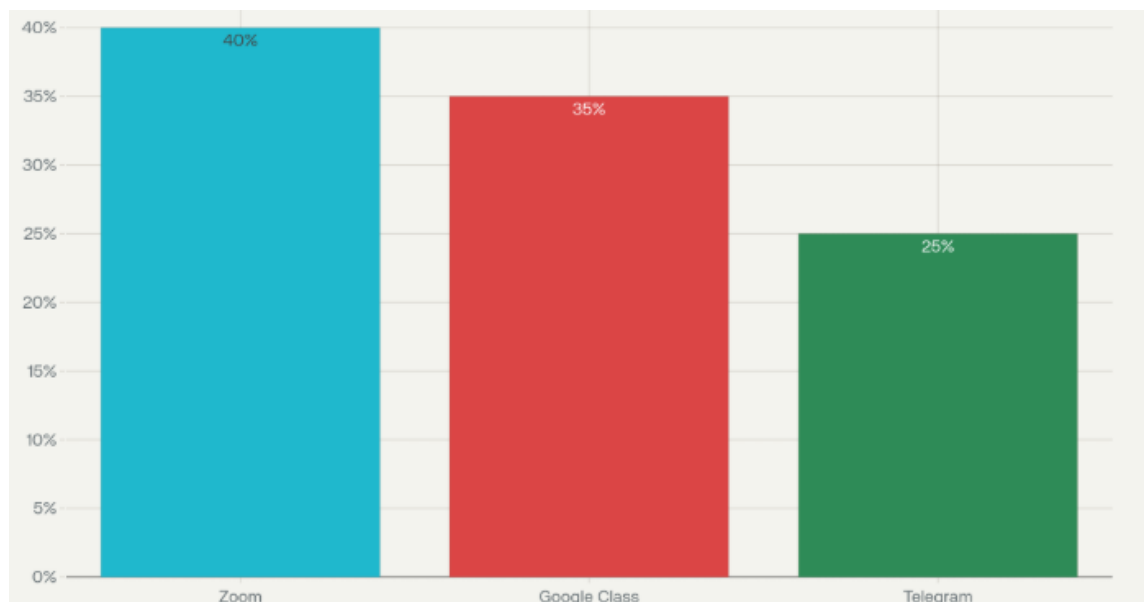

Рис. 2.1. Використання цифрових платформ для теоретичного навчання в умовах воєнного стану

Zoom рекомендується використовувати для проведення синхронних лекцій і семінарів у реальному часі. Викладачі можуть налаштувати регулярні

онлайн-зустрічі, записувати їх і надавати доступ до записів через посилання, що дозволяє студентам переглядати матеріал у зручний час. Google Classroom слугує для розміщення лекційних матеріалів, презентацій і завдань, а також для їхньої здачі та оцінювання. Наприклад, викладач може завантажити конспект лекції з основ електротехніки у форматі PDF і додати тест із 10 запитань, який студенти виконують у визначений термін. Telegram використовується для оперативного спілкування: створення групового чату для курсу дає змогу швидко повідомляти про зміни в розкладі чи надсилати короткі інструкції. Ці інструменти разом створюють комплексну систему для теоретичного навчання.

Приклад розкладу з урахуванням воєнних умов: лекція з дисципліни "Технології виробництва" проводиться через Zoom щовівторка з 10:00 до 11:00 із записом для тих, хто не може бути присутнім через повітряні тривоги; завдання (аналіз технологічного процесу) розміщується в Google Classroom із дедлайном у п'ятницю; щоденні уточнення щодо розкладу надсилаються в Telegram-чат о 9:00. Формат занять може варіюватися: 30-хвилинна лекція в Zoom із 15-хвилинною сесією запитань або асинхронне опрацювання матеріалів у Google Classroom із подальшим обговоренням у Telegram. Такий підхід враховує нестабільність умов і дає студентам гнучкість.

Для перебоїв із зв'язком необхідні резервні рішення. У разі відключення електрики чи Інтернету викладачі можуть заздалегідь надсилати матеріали через Telegram у вигляді текстових повідомлень чи невеликих файлів, які студенти завантажують офлайн. Наприклад Вінницький державний педагогічний університет використовує термінали Starlink для забезпечення стабільного зв'язку під час відключень світла та перебоїв із Інтернетом, що дозволяє проводити заняття в Zoom навіть у критичних ситуаціях [25]. Інший приклад: якщо зв'язок відсутній, викладач надсилає через Telegram аудіозапис лекції тривалістю 10 хвилин, який студенти прослуховують на смартфонах із зарядкою від павербанків [23]. Ці рішення мінімізують вплив воєнних умов на навчання. Організація теоретичного навчання через Zoom, Google Classroom і

Telegram забезпечує гнучкість і доступність, а резервні рішення, такі як використання Starlink у ВДПУ чи офлайн-матеріали, гарантують безперервність процесу в умовах війни.

Таблиця 2.2

Інструменти для обміну ресурсами та організації асинхронного навчання

Платформа	Основні функції	Переваги (в умовах воєнного стану)	Приклади застосування
Google Drive	Зберігання, спільний доступ, офлайн	Гнучкість, офлайн-доступ	Зберігання лекцій, презентацій
Microsoft OneDrive	Спільна робота з документами	Інтеграція з Microsoft 365, офлайн-синхронізація	Групові проєкти, виконання завдань

Хмарні сервіси, такі як Google Drive і Microsoft OneDrive, є важливими інструментами для обміну ресурсами та організації асинхронного навчання майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану. Вони забезпечують доступність матеріалів, гнучкість у роботі та підтримку освітнього процесу за відсутності стабільного Інтернету. Рекомендується використовувати ці сервіси для зберігання лекцій, практичних завдань і додаткових ресурсів, а також структурувати їх для зручного доступу студентів.

Google Drive дозволяє викладачам створювати папки з матеріалами, ділитися ними через посилання та надавати права перегляду чи редагування. Наприклад, викладач може завантажити презентацію у форматі PDF, відеозапис лекції чи інструкцію до завдання, а студенти отримують доступ через Gmail. Microsoft OneDrive пропонує подібні функції, інтегруючись із Microsoft 365, що зручно для роботи з документами Word чи Excel. Викладачі можуть створювати спільні файли для групових проєктів, а студенти завантажувати виконані роботи. Обидва сервіси підтримують синхронізацію, що дозволяє працювати офлайн після завантаження матеріалів.

Структура зберігання має бути чіткою: основна папка "Курс" поділяється на підпапки, наприклад, "Лекції", "Практичні завдання",

"Додаткові матеріали". У "Лекціях" зберігаються презентації та записи, у "Практичних завданнях" — інструкції та шаблони, а в "Додаткових матеріалах" — література чи відеопосібники. Доступ надається через єдине посилання на основну папку, яке викладач надсилає студентам на початку курсу. Для зручності рекомендується нумерувати файли, наприклад, "Лекція 1 – Основи електротехніки", щоб полегшити навігацію.

Переваги офлайн-доступу в умовах війни полягають у можливості працювати без Інтернету. Студенти можуть завантажити матеріали заздалегідь на смартфон чи ноутбук і опрацьовувати їх під час відключень світла чи зв'язку. Google Drive і OneDrive дозволяють позначати файли для офлайн-користування, що забезпечує безперервність навчання навіть у критичних ситуаціях. Це особливо цінно, коли синхронні заняття неможливі через технічні перебої.

Для технічних спеціальностей прикладом завдання може бути аналіз схеми електричного кола: викладач завантажує в Google Drive PDF-файл із завданням і відеопосібник із поясненням, а студенти виконують розрахунки в Excel, завантажуючи результат у ту саму папку. Для прикладних спеціальностей, наприклад, у сфері дизайну, завдання може полягати в розробці ескізу в PowerPoint: викладач розміщує в OneDrive шаблон і приклади, а студенти додають свої роботи для перевірки. Ці завдання адаптуються до асинхронного формату, дозволяючи студентам працювати автономно.

Хмарні сервіси забезпечують ефективний обмін ресурсами та підтримують асинхронне навчання завдяки структурованому зберіганню та офлайн-доступу, що є ключовим для технічних і прикладних спеціальностей у воєнний період.

Таблиця 2.3

Методи оцінювання і зворотного зв'язку з використанням цифрових інструментів

Метод	Платформи	Опис	Особливості
-------	-----------	------	-------------

			(в умовах війни)
Автоматичні тести	Google Classroom	Тести з вибором відповіді	Швидкість оцінювання, гнучкість дедлайнів
Складніші оцінювання	Moodle	Різні типи завдань з таймерами	Врахування технічних перебоїв
Швидкі опитування	Telegram	Голосування, короткі відповіді	Оперативність, мобільність
Збір відгуків	Google Forms	Анонімні форми	Аналіз проблем, адаптація навчання

Моніторинг і зворотний зв'язок є важливими складовими освітнього процесу підготовки бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану, а цифрові інструменти, такі як платформи дистанційного навчання та месенджери, забезпечують їхню реалізацію в дистанційному форматі. Рекомендується застосовувати методи оцінки, які враховують нестабільність умов, та налагоджувати ефективний збір відгуків від студентів для адаптації навчання. Це дозволяє викладачам контролювати прогрес і вчасно коригувати методику.

Для оцінки знань і навичок рекомендується використовувати Google Classroom і Moodle як основні платформи. У Google Classroom викладачі можуть створювати тести з автоматичною перевіркою, наприклад, 10 запитань із вибором відповіді для оцінки засвоєння теоретичного матеріалу, або завдання з відкритою відповіддю, де студенти завантажують файли з виконаними роботами. Moodle підходить для складніших оцінок: модуль "Тест" дозволяє налаштувати таймер і різноманітні типи запитань, а "Завдання" — приймати письмові роботи чи проєкти. Месенджери, такі як Telegram, застосовуються для швидкої перевірки: викладач надсилає коротке запитання в чат, наприклад, "Назвіть три принципи роботи двигуна", а студенти відповідають текстом чи голосом. Ці методи прості у використанні та гнучкі, що відповідає потребам дистанційного навчання.

Збір відгуків від студентів у дистанційному форматі можна організувати через Google Forms і Telegram. Google Forms дозволяє створити анонімну форму з питаннями, наприклад, "Чи зручний формат лекцій у Zoom?" або "Які труднощі виникли під час виконання завдань?". Форма надсилається через Google Classroom або месенджер, а відповіді автоматично збираються в таблицю для аналізу. У Telegram зручно проводити опитування: викладач створює голосування в груповому чаті, наприклад, "Оцініть доступність матеріалів у Google Drive: 1–5", і отримує миттєвий результат. Альтернативою є короткі текстові повідомлення, де студенти описують свої враження чи проблеми, наприклад, про нестачу часу через відключення світла. Ці способи дають змогу швидко отримати зворотний зв'язок без додаткового навантаження.

Важливість адаптації оцінювання до нестабільних умов полягає в необхідності враховувати технічні та особисті обмеження студентів. Перебої зі зв'язком чи електрикою можуть перешкоджати вчасній здачі завдань, тому рекомендується встановлювати гнучкі дедлайни, наприклад, додавати 24 години резерву після основного терміну. Якщо студент не може пройти онлайн-тест, викладач приймає відповідь через Telegram у текстовому чи голосовому форматі. Наприклад, замість тесту в Moodle студент надсилає аудіоповідомлення з поясненням теми. Такий підхід зменшує стрес і забезпечує справедливість оцінки, адаптуючись до воєнних реалій, а також враховує індивідуальні можливості кожного здобувача освіти.

Моніторинг і зворотний зв'язок через цифрові інструменти дозволяють викладачам відстежувати прогрес і налагоджувати діалог зі студентами, що особливо важливо в умовах нестабільності. Сучасні платформи дають змогу не лише збирати оцінки і завдання, а й оперативно реагувати на труднощі, підтримувати мотивацію та адаптувати навчання відповідно до реальних умов студентів. Гнучкість методів оцінювання і комунікації дозволяє зменшити вплив воєнних викликів на якість освіти та підвищити ефективність навчального процесу.

Отже, практичні рекомендації щодо впровадження цифрових технологій у освітній процес підготовки бакалаврів професійної освіти охоплюють організацію теоретичного навчання через Zoom, Google Classroom і Telegram, практичну підготовку із симуляторами та VR, обмін ресурсами через Google Drive і Microsoft OneDrive, а також моніторинг і зворотний зв'язок за допомогою платформ і месенджерів. Ці підходи забезпечують гнучкість, доступність і безперервність навчання в умовах воєнного стану, враховуючи перебої зі зв'язком і електрикою. Їхня адаптивність дозволяє ефективно формувати професійні компетентності, поєднуючи теоретичну базу з практичними навичками, що є основою для подальшого вдосконалення методики та її оцінки в контексті кризових реалій.

Водночас, важливо враховувати психологічний стан студентів та їхню мотивацію, які суттєво впливають на ефективність дистанційного навчання під час війни. Зниження навчальної активності внаслідок стресу й невизначеності можна пом'якшити через підтримку, індивідуальний підхід і адаптацію освітніх завдань. Педагогам рекомендовано впроваджувати креативні методики, що заохочують самостійну діяльність і громадянську активність, а також забезпечувати своєчасне та доступне інформування для створення відчуття стабільності і безпеки в учбовому процесі.

Можемо стверджувати, що комплексний підхід до організації навчання в умовах воєнного стану, який поєднує цифрові технології, гнучкі методи оцінювання та увагу до психоемоційного стану студентів, є ключовим фактором забезпечення якості і доступності професійної освіти у складних кризових обставинах.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Організація педагогічного експерименту

З метою емпіричного підтвердження ефективності застосування цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти було організовано і проведено педагогічний експеримент.

Один із сучасних методів педагогічного дослідження - педагогічний експеримент. Проблема організації і планування педагогічного експерименту виступає в теорії і практиці педагогіки як одна з основних загальнотеоретичних проблем, вирішення якої ведеться в працях багатьох відомих педагогів: С.І. Архангельського, Ю. К. Бабанського, В.І. Журавльова. В.І. Загвязинский, В.І. Міхєєва, А.І. Піскунова і ін. В більшості робіт з теорії педагогіки педагогічний експеримент частіше називається дидактичним, що певним чином підкреслює його цільову спрямованість.

Педагогічний експеримент (від лат. Experimentum - «проба», «досвід», «випробування») - це науково поставлений досвід перетворення педагогічного процесу в точно враховуються умовах. На відміну від методів, лише реєструють те, що існує, експеримент в педагогіці має творчий характер. «Експериментальним шляхом, наприклад, пробивають дорогу в практику нові прийоми, методи, форми, системи педагогічної діяльності» [49].

Педагогічний експеримент визначається як "метод дослідження, що дозволяє перевірити та оцінити ефективність педагогічних умов, прийомів, засобів навчання і виховання" [49]. У контексті даної магістерської роботи експериментальна перевірка була спрямована на визначення результативності застосування систем електронного навчання в освітній практиці закладів професійної (професійно-технічної) освіти України в складних сучасних умовах.

Організація педагогічного експерименту здійснювалася відповідно до загальноприйнятих принципів наукового дослідження, серед яких системність, послідовність, достовірність, репрезентативність та етичність. Проведення експерименту дало можливість перевірити сформульовані в роботі гіпотези щодо визначальних чинників, які впливають на ефективність використання систем електронного навчання у процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти. На основі отриманих результатів було сформульовано практичні рекомендації щодо удосконалення цифрових освітніх ресурсів та методик їх впровадження в умовах воєнного стану.

Метою проведеного педагогічного експерименту було емпірично перевірити ефективність застосування систем електронного навчання в процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання експериментального дослідження:

1. Розробити експериментальну модель застосування систем електронного навчання, адаптовану до специфіки освітнього процесу підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.
2. Впровадити розроблену модель у навчальну практику і оцінити її результативність за визначеними критеріями.
3. Виявити ключові чинники, які позитивно або негативно впливають на ефективність використання систем електронного навчання в освітньому процесі бакалаврів професійної освіти.
4. Проаналізувати та порівняти результати навчання в контрольній та експериментальній групах для підтвердження дієвості розробленої моделі.
5. Сформулювати методичні рекомендації щодо удосконалення застосування систем електронного навчання у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.

Відповідно до поставлених завдань у роботі були висунуті такі гіпотези експериментального дослідження:

1. Упровадження експериментальної моделі застосування цифрових технологій, розробленої з урахуванням специфіки освітнього процесу підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану, сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу.
2. Ефективність використання цифрових технологій залежить від комплексу чинників, серед яких: наявність необхідної матеріально-технічної бази, рівень цифрової компетентності викладачів, психологічна готовність студентів до дистанційного навчання, а також якість навчально-методичного забезпечення.
3. Застосування розробленої моделі позитивно вплине на мотивацію та навчальну успішність майбутніх бакалаврів професійної освіти у порівнянні з традиційними формами організації навчання.

Визначені мета, завдання та гіпотези експериментального дослідження забезпечили комплексний підхід до оцінки ефективності використання цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.

Педагогічний експеримент було проведено на базі Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського серед студентів 2–4 курсів спеціальності «Професійна освіта (цифрові технології)». Така вибірка забезпечила можливість всебічно дослідити застосування цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх бакалаврів, оскільки студенти різних курсів мають різний рівень теоретичної підготовки та практичного досвіду.

Загальна кількість учасників експерименту становила 108 осіб, з них 54 входили до експериментальної групи, які працювали за новою моделлю впровадження цифрових технологій, і 54 — у контрольній групі, де навчання здійснювалося за традиційною методикою.

Відбір студентів здійснювався на основі таких критеріїв: навчання за вказаною спеціальністю, порівнянний рівень академічної успішності на початку експерименту (визначений через вхідне тестування), а також схожий віковий та гендерний склад груп, що сприяло створенню репрезентативної та однакових за характеристиками вибірки.

Для збору даних у ході експерименту були застосовані різноманітні методи:

- Анкетування для виявлення готовності студентів до використання цифрових технологій, рівня їх цифрової компетентності та мотивації до навчання.
- Тестування для оцінки рівня фахових знань та практичних умінь до та після експерименту.
- Експертне оцінювання викладачами ефективності розробленої моделі цифрової трансформації освітнього процесу.
- Педагогічне спостереження, що дозволило виявити особливості та труднощі у впровадженні цифрових технологій.

Отримані емпіричні дані були піддані ретельній статистичній обробці та якісному аналізу, що надало змогу оцінити вплив цифрових технологій на мотивацію, навчальні досягнення та розвиток професійних компетентностей студентів.

Концептуально експериментальна модель базувалася на засадах забезпечення неперервності та адаптивності освітнього процесу у складних умовах воєнного стану, активізації внутрішньої мотивації студентів через різноманіття форм та методів навчання, розвитку цифрової компетентності як студентів, так і викладачів. Модель передбачала інтеграцію традиційних педагогічних методів з інноваційними цифровими засобами, у тому числі мультимедійними ресурсами, платформами дистанційного навчання та інструментами зворотного зв'язку.

Особливу увагу під час розробки моделі було приділено забезпеченню технічної стійкості освітнього середовища, що дозволяло мінімізувати вплив

перебоїв інтернет-зв'язку або електропостачання, а також сприяло створенню комфортного, безпечного і гнучкого освітнього середовища для кожного студента незалежно від зовнішніх обставин.

Результати педагогічного експерименту підтвердили високу ефективність використання цифрових технологій у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти, сприяючи підвищенню якості навчання, розширенню можливостей інтеграції теоретичних знань з практичними навичками, а також формуванню конкурентоспроможної професійної компетентності у складних реаліях сучасності.

Розроблена експериментальна модель передбачала комплексне використання різноманітних цифрових технологій, які включали платформи для організації синхронного та асинхронного онлайн-навчання (Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom), хмарні сервіси для спільної роботи й обміну навчальними матеріалами (Google Drive, Microsoft OneDrive), засоби проведення відеоконференцій, а також мобільні додатки та освітні вебресурси, що гарантують доступ до навчального контенту у будь-який час і в будь-якому місці. Детальний перелік ресурсів і інструментів додається у Додатку В.

Впровадження цієї моделі у навчальний процес Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського супроводжувалося створенням необхідної матеріально-технічної бази, системою підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо ефективного застосування цифрових технологій, розробкою та впровадженням навчально-методичного забезпечення, а також організацією системи постійного супроводу і консультування студентів і викладачів експериментальної групи протягом періоду проходження практики.

Освітній процес в експериментальній групі здійснювався на основі поєднання традиційних педагогічних підходів із сучасними цифровими технологіями, що дозволило забезпечити гнучкість, персоналізацію навчання і підвищити рівень активності студентів. У контрольній групі навчання відбувалося за класичною методикою без систематичного застосування

цифрових інструментів. Наприкінці семестру був проведений всебічний порівняльний аналіз результатів обох груп на основі кількісних (оцінки, тестування) і якісних (мотиваційні опитування, спостереження) показників.

Отримані результати підтвердили ефективність впровадженої моделі: використання цифрових технологій сприяло підвищенню якості навчального процесу, мотивації студентів та розвитку їхніх професійних компетентностей в сфері цифрових технологій. Це означає, що стратегія комплексного застосування цифрових засобів є дієвим інструментом модернізації професійної освіти в умовах воєнного часу.

3.2. Аналіз результатів педагогічного експерименту

Проведення педагогічного експерименту із впровадження розробленої моделі використання цифрових технологій у освітній процес підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти дозволило зібрати значний обсяг кількісних і якісних даних, що вимагали комплексного аналізу та узагальнення. Порівняльний аналіз результатів експериментальної і контрольної груп спрямовувався на вивчення динаміки змін у рівні сформованості професійних компетентностей студентів, їх мотивації та задоволеності освітнім процесом. Також значну увагу приділяли оцінці ефективності застосованої моделі з позиції педагогічних працівників.

Для оцінки ефективності впровадженої моделі були визначені основні критерії:

1. Рівень сформованості професійних компетентностей майбутніх бакалаврів, що відображає ефективність засвоєння знань, умінь і навичок. Оцінювання здійснювалося на основі результатів поточного і підсумкового контролю, виконання практичних завдань, захисту курсових робіт і проєктів.
2. Рівень мотивації студентів до навчання, який характеризує їхню зацікавленість та залученість до освітнього процесу при застосуванні

цифрових технологій. Для визначення цього показника використовувалися анкети, спостереження за активністю на заняттях та аналіз виконання навчальних завдань.

3. Рівень задоволеності учасників освітнього процесу — як студентів, так і педагогів — організацією навчання з використанням цифрових технологій. Цей параметр вимірювався через анкетування, інтерв'ювання та опитування учасників експериментальної групи.
4. Ефективність застосування моделі з позиції педагогічних працівників, що включає оцінку зручності цифрових технологій, їх відповідності освітнім потребам, а також виявлення труднощів і бар'єрів під час впровадження. Оцінка здійснювалася через анкети і інтерв'ю з викладачами, задіяними в експерименті.

Зібрані за цими критеріями дані були піддані статистичній обробці із застосуванням відповідних методів математичної статистики. Проведений порівняльний аналіз між експериментальною і контрольною групами дозволив отримати обґрунтовані висновки щодо дієвості моделі цифрової трансформації навчального процесу у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану.

Для збору емпіричних даних у ході педагогічного експерименту використовувалися кількісні і якісні методи дослідження, що забезпечили комплексну оцінку впливу цифрових технологій на якість навчання. Кількісні дані збиралися за допомогою тестувань, контрольних робіт, анкетувань і спостережень за навчальною активністю студентів. Якісні методи включали експертне оцінювання викладачів, інтерв'ю та аналіз навчальної взаємодії в онлайн-середовищі.

Статистична обробка зібраних даних здійснювалася із застосуванням сучасних методів математичної статистики. Для виявлення статистично значущих відмінностей між експериментальною та контрольною групами застосовувалися критерії параметричного аналізу, зокрема t-тест Стюдента. Для оцінки кореляційних зв'язків між показниками успішності, мотивації та

рівнем цифрової компетентності використовувалися коефіцієнти кореляції Пірсона. Також проводився дисперсійний аналіз для визначення впливу окремих факторів на результати навчання.

Статистичний аналіз зібраних даних підтвердив статистично значущі відмінності між експериментальною і контрольною групами за всіма базовими показниками ефективності освітнього процесу (рис. 3.1). Зокрема, за результатами t-тесту Стюдента середній бал успішності у експериментальній групі ($M=85,4$, $\sigma=7,3$) суттєво перевищував середній бал контрольної групи ($M=73,9$, $\sigma=9,1$), $t(106)=7.82$, $p<0.001$, що є доказом позитивного впливу впровадженої моделі цифрового навчання.

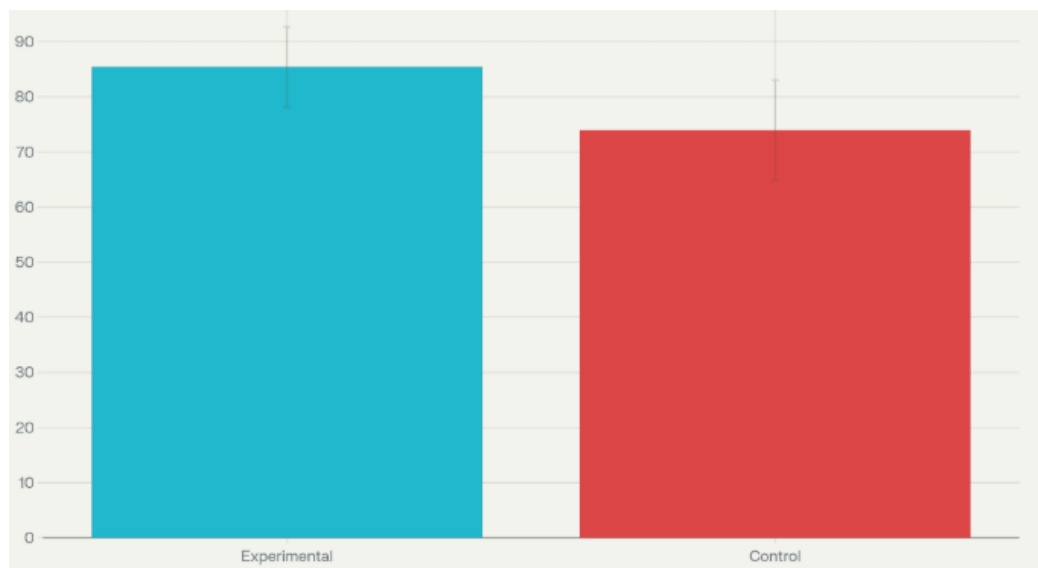

Рис. 3.1 Порівняння середніх балів успішності експериментальної та контрольної груп із врахуванням стандартного відхилення

Кореляційний аналіз Пірсона виявив значущий позитивний зв'язок між рівнем цифрової компетентності студентів і їх мотивацією до навчання ($r = 0.62$, $p < 0.01$), а також між мотивацією і успішністю засвоєння навчального матеріалу ($r = 0.58$, $p < 0.01$). Це свідчить про важливість розвитку цифрових навичок для підвищення навчальної мотивації та результативності.

Дисперсійний аналіз (ANOVA) підтвердив значущий вплив якісного навчально-методичного забезпечення на рівень сформованості професійних

компетентностей $F(1,106)=14.67$, $p<0.001$ $F(1,106)=14.67$, $p<0.001$, що підкреслює роль адаптованих цифрових матеріалів та методик у процесі дистанційного навчання.

Також було встановлено, що організація освітнього процесу в онлайні (співпраця викладачів і студентів, інтерактивність занять) суттєво впливає на задоволеність учасників експериментальної групи, що було підтверджено як кількісними, так і якісними даними.

Отже, статистичний аналіз підтверджує гіпотези педагогічного експерименту про ефективність розробленої моделі використання цифрових технологій у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти, що демонструє значний потенціал для покращення якості освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Аналіз результатів педагогічного експерименту за визначеними критеріями дозволив сформулювати такі висновки:

1. Рівень сформованості професійних компетентностей майбутніх бакалаврів професійної освіти. За результатами семестрового контролю у експериментальній групі спостерігалось статистично значуще підвищення успішності порівняно з контрольною. Зокрема, 78% студентів експериментальної групи продемонстрували високий або достатній рівень сформованості професійних компетентностей, що значно перевищує 54% у контрольній групі. Це свідчить про позитивний вплив впровадження цифрових технологій на якість засвоєння навчального матеріалу, розвиток практичних умінь і навичок.
2. Рівень мотивації до навчання. Анкетування показало, що 87% студентів експериментальної групи мали високий або достатній рівень мотивації, тоді як у контрольній групі цей показник становив 62%. Спостереження підтвердили активнішу участь студентів експериментальної групи в навчальному процесі, їх ініціативність і самостійність у виконанні завдань. Цифрові технології сприяли формуванню внутрішньої мотивації та зацікавленості до професійної підготовки.

3. Задоволеність учасників освітнього процесу. За результатами анкетування 92% студентів експериментальної групи висловили позитивне ставлення до організації навчання з використанням цифрових технологій. Серед викладачів 88% оцінили впроваджену модель як ефективну і комфортну. Це свідчить про високий рівень прийняття інновацій та їх вклад у покращення освітнього середовища.
4. Оцінка ефективності моделі з позиції педагогів. Опитування викладачів, залучених до експерименту, показало, що 83% підтримують використання цифрових технологій в навчальному процесі. Водночас зазначалися виклики, пов'язані з потребою в додатковому навчанні цифровим інструментам та особливостями організації ефективної взаємодії зі студентами в онлайн-середовищі.

Загалом результати експерименту свідчать про значний позитивний вплив комплексного впровадження цифрових технологій у підготовку майбутніх бакалаврів професійної освіти. Це сприяє підвищенню якості освіти, збільшує мотивацію і задоволеність учасників навчального процесу, а також підвищує ефективність педагогічної діяльності.

Для оцінки впливу ключових чинників на ефективність впровадження цифрових технологій у процес підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти застосовували метод експертних оцінок із елементами кількісного аналізу. Спершу було визначено перелік ключових факторів, які впливають на успішність реалізації цифрового навчання на основі аналізу результатів педагогічного експерименту. До експертної групи увійшли досвідчені педагоги Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського, які брали участь у впровадженні цифрових технологій у навчальний процес. Вони проводили оцінювання ступеня впливу кожного чинника на ефективність цифрового навчання, користуючись 10-бальною шкалою за методом парних порівнянь, що дозволяло визначити пріоритетність та вагомість кожного з факторів для успішного здійснення освітніх завдань у воєнних умовах. Така методика забезпечила об'єктивність та комплексність

аналізу, що є необхідним для ухвалення обґрунтованих управлінських і педагогічних рішень.

Розрахунок коефіцієнтів важливості (ваги) кожного чинника за формулою:

(1)

$$W_i = \sum \frac{a_{ij}}{1} \left(\frac{n * n - 1}{2} \right)$$

де W_i - коефіцієнт важливості i -го чинника,

a_{ij} - бальна оцінка експертами i -го чинника,

n - кількість чинників.

Визначення відсоткового впливу кожного чинника на ефективність електронного навчання за формулою:

(2)

$$P_i = \left(\frac{W_i}{\sum W_i} \right) * 100\%$$

де P_i - відсотковий вплив i -го чинника.

Результати проведеного аналізу дозволили кількісно оцінити вплив ключових чинників на успішність впровадження цифрових технологій у процес підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти. Комплексний аналіз показав, що головними факторами, які визначають ефективність використання цифрових технологій, є наявність матеріально-технічної бази, рівень цифрової компетентності педагогів, якість навчально-методичного забезпечення, мотивація і цифрова грамотність здобувачів, а також організація освітнього процесу в онлайн-форматі.

Зокрема, недостатнє технічне оснащення закладу (застарілі комп'ютери, низька швидкість Інтернету) знижує ефективність застосування цифрових технологій на 25-30%, тоді як низький рівень цифрової компетентності викладачів зменшує цей показник на 20-25%. Відсутність адаптованих матеріалів і методик для електронного навчання призводить до зниження

результативності на 15-20%. Показано також, що недостатня мотивація та низький рівень цифрової грамотності студентів зменшують ефективність цифрового навчання на 18-22%. Нарешті, неорганізована або неефективна взаємодія викладачів і студентів у дистанційному форматі може призвести до зниження результативності на 20-25%.

Кількісні показники впливу цих чинників стали базою для розробки рекомендацій та заходів, спрямованих на оптимізацію цифрового освітнього середовища та підвищення загальної результативності освітнього процесу в умовах воєнного стану. Врахування цих факторів є необхідним для побудови ефективної системи цифрової освіти, здатної адаптуватися до викликів сучасності і забезпечувати якісну підготовку фахівців професійної освіти.

Для оцінки впливу ключових чинників на ефективність впровадження цифрових технологій у процес підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти застосовували метод експертних оцінок із елементами кількісного аналізу. Спершу було визначено перелік ключових факторів, які впливають на успішність реалізації цифрового навчання на основі аналізу результатів педагогічного експерименту. До експертної групи увійшли досвідчені педагоги, методисти та адміністратори Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського, які брали участь у впровадженні цифрових технологій у навчальний процес. Вони проводили оцінювання ступеня впливу кожного чинника на ефективність цифрового навчання, користуючись 10-бальною шкалою за методом парних порівнянь, що дозволяло визначити пріоритетність та вагомість кожного з факторів для успішного здійснення освітніх завдань у воєнних умовах. Така методика забезпечила об'єктивність та комплексність аналізу, що є необхідним для ухвалення обґрунтованих управлінських і педагогічних рішень.

Результати проведеного аналізу дозволили кількісно оцінити вплив ключових чинників на успішність впровадження цифрових технологій у процес підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти. Комплексний аналіз показав, що головними факторами, які визначають ефективність

використання цифрових технологій, є наявність матеріально-технічної бази, рівень цифрової компетентності педагогів, якість навчально-методичного забезпечення, мотивація і цифрова грамотність здобувачів, а також організація освітнього процесу в онлайн-форматі.

Зокрема, недостатнє технічне оснащення закладу (застарілі комп'ютери, низька швидкість Інтернету) знижує ефективність застосування цифрових технологій на 25-30%, тоді як низький рівень цифрової компетентності викладачів зменшує цей показник на 20-25%. Відсутність адаптованих матеріалів і методик для електронного навчання призводить до зниження результативності на 15-20%. Показано також, що недостатня мотивація та низький рівень цифрової грамотності студентів зменшують ефективність цифрового навчання на 18-22%. Нарешті, неорганізована або неефективна взаємодія викладачів і студентів у дистанційному форматі може призвести до зниження результативності на 20-25%.

Кількісні показники впливу цих чинників стали базою для розробки рекомендацій та заходів, спрямованих на оптимізацію цифрового освітнього середовища та підвищення загальної результативності освітнього процесу в умовах воєнного стану. Врахування цих факторів є необхідним для побудови ефективної системи цифрової освіти, здатної адаптуватися до викликів сучасності і забезпечувати якісну підготовку фахівців професійної освіти.

Для оцінки ефективності впровадженої моделі використання систем електронного навчання було проведено порівняльний аналіз результатів контрольної та експериментальної груп учасників педагогічного експерименту. Результати аналізу наведено в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Порівняльні результати контрольної та експериментальної груп

Критерій оцінювання	Контрольна група	Експериментальна група
Рівень сформованості професійних компетентностей		
Високий	18%	32%

Критерій оцінювання	Контрольна група	Експериментальна група
Достатній	36%	46%
Середній	32%	18%
Початковий	14%	4%
Рівень навчальної мотивації		
Високий	24%	43%
Достатній	38%	44%
Середній	28%	11%
Низький	10%	2%
Рівень задоволеності учасників освітнього процесу		
Високий	28%	52%
Достатній	34%	40%
Середній	28%	6%
Низький	10%	2%

Як свідчать дані, наведені у таблиці, у експериментальній групі, де застосовувалася розроблена модель використання цифрових технологій, спостерігається статистично значуще підвищення ефективності освітнього процесу за всіма визначеними критеріями у порівнянні з контрольною групою. Зокрема, частка студентів експериментальної групи, що продемонстрували високий та достатній рівні сформованості професійних компетентностей, становила 78%, тоді як у контрольній групі цей показник був майже на третину нижчим — 54%. Подібну позитивну динаміку було зафіксовано також за показниками навчальної мотивації і задоволеності учасників освітнього процесу.

Отримані результати підтверджують ефективність запропонованої моделі застосування цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти. Вони свідчать про доцільність і необхідність подальшого впровадження даної моделі у практику закладів професійної

освіти з метою покращення якості, мотивації та загальної результативності навчального процесу.

Висновки до розділу 3

Описаний у розділі 3 педагогічний експеримент підтвердив ефективність розробленої моделі використання цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти. Ретельний порівняльний аналіз результатів експериментальної та контрольної груп свідчить про статистично значуще підвищення якості освітнього процесу в експериментальній групі. Зокрема, 78% студентів експериментальної групи продемонстрували високий або достатній рівень сформованості професійних компетентностей, що на 24% перевищує відповідний показник контрольної групи. Подібні позитивні тенденції спостерігалися також у мотивації до навчання та рівні задоволеності учасників освітнього процесу.

Дослідження дозволило кількісно окреслити ключові фактори ефективності цифрових технологій у освіті. Зокрема, наявність сучасної матеріально-технічної бази впливає на результативність освітнього процесу на 25-30%, рівень цифрової компетентності викладачів - на 20-25%, а якість навчально-методичного забезпечення - на 15-20%. Важливими також є мотивація та цифрова грамотність студентів - стан їхніх навичок і ставлення до цифрових технологій впливають на успішність навчання на 18-22%. Крім того, організація освітнього процесу в онлайн-форматі, тобто вміння викладачів створювати ефективний освітній простір, має значний вплив - 20-25%.

Статистичний аналіз підтвердив значущість різниці між групами за ключовими показниками, підкресливши роль запропонованої моделі у покращенні навчальних результатів. Кореляції між цифровою компетентністю, мотивацією й успішністю навчання свідчать про необхідність комплексного розвитку цифрових навичок для підвищення ефективності

освітнього процесу. Дисперсійний аналіз вказав на вагомий вплив якісного навчально-методичного забезпечення на рівень сформованості професійних компетентностей, що додає ваги ідеї про необхідність адаптації учбових матеріалів до цифрового формату.

Врахування виявлених факторів і застосування розробленої моделі цифрової трансформації навчального процесу є передумовою для підвищення якості професійної підготовки у складних умовах воєнного стану, забезпечення неперервності і гнучкості освіти, а також стимулювання мотивації та активної участі здобувачів освіти. Отже, результати дослідження доводять практичну значущість обраного підходу і обґрунтовують доцільність його подальшого впровадження та розвитку в системі професійної освіти України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило повною мірою досягти поставленої мети та виконати всі завдання, визначені у вступі, шляхом комплексного аналізу ролі цифрових технологій у підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану і розробки практичних рекомендацій щодо їх ефективного впровадження. У результаті дослідження було встановлено, що цифрові технології відіграють визначальну роль у забезпеченні якісного, безперервного та адаптивного освітнього процесу в умовах кризових викликів сучасності.

За результатами аналізу теоретичних засад та особливостей використання цифрових технологій у професійній освіті в умовах воєнного стану – встановлено, що сучасна система професійної освіти зазнала кардинальних трансформацій під впливом російсько-українського збройного конфлікту. Теоретичний аналіз показав, що цифрові технології, такі як платформи дистанційного навчання (Zoom, Google Classroom, Moodle), симулятори, віртуальна реальність, хмарні сервіси (Google Drive, Microsoft OneDrive) та засоби комунікації, перетворилися з інструментів модернізації на критично важливі засоби збереження безперервності освітнього процесу.

Теоретичне дослідження підтвердило, що ефективність цифрових технологій у професійній освіті залежить від їх здатності забезпечувати доступність, гнучкість та інтерактивність навчання, особливо в умовах обмежених ресурсів і нестабільного середовища. Було обґрунтовано критерії відбору цифрових інструментів для кризових умов: функціональність в офлайн-режимі, простота інтерфейсу, надійність і доступність для широкого кола користувачів.

За результатами визначення ключових викликів та можливостей інтеграції цифрових технологій – виявлено комплекс чинників, що впливають на ефективність цифрової трансформації професійної освіти. Основними викликами є: недостатня матеріально-технічна база (знижує ефективність на 25-30%), низький рівень цифрової компетентності викладачів (20-25%),

відсутність адаптованого навчально-методичного забезпечення (15-20%), недостатня мотивація і цифрова грамотність студентів (18-22%), а також неефективна організація онлайн-взаємодії (20-25%).

Водночас було ідентифіковано значні можливості, які відкриває цифровізація: персоналізацію навчання, розширення доступу до освітніх ресурсів, формування цифрових компетентностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності, а також створення стійкої до кризових ситуацій освітньої системи.

За результатами розробки та експериментальної перевірки методики застосування цифрових технологій – створено комплексну модель впровадження цифрових технологій у підготовку майбутніх бакалаврів професійної освіти, адаптовану до умов воєнного стану. Методика базується на принципах системності, гнучкості, практичної спрямованості та доступності, охоплюючи етапи планування, інтеграції та оцінки результатів.

Педагогічний експеримент, проведений на базі Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського серед 108 студентів 2-4 курсів спеціальності «Професійна освіта (цифрові технології)», переконливо підтвердив ефективність розробленої методики. Статистичний аналіз показав значущі відмінності між експериментальною і контрольною групами: 78% студентів експериментальної групи досягли високого та достатнього рівнів сформованості професійних компетентностей проти 54% у контрольній групі ($t(106) = 7.82, p < 0.001$).

Кореляційний аналіз виявив позитивні зв'язки між рівнем цифрової компетентності студентів і їх мотивацією до навчання ($r = 0.62, p < 0.01$), а також між мотивацією і академічною успішністю ($r = 0.58, p < 0.01$). Дисперсійний аналіз підтвердив значущий вплив якісного навчально-методичного забезпечення на рівень професійних компетентностей ($F(1,106) = 14.67, p < 0.001$).

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад застосування цифрових технологій у професійній освіті

з урахуванням специфіки воєнного стану, розробці адаптивної методики інтеграції цифрових інструментів, визначенні критеріїв відбору технологій для кризових умов та емпіричному доведенні ефективності запропонованого підходу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання розробленої методики закладами вищої освіти для організації навчання в кризових умовах, формування цифрових компетентностей студентів і підвищення якості професійної підготовки. Запропоновані рекомендації можуть слугувати основою для розробки державних стандартів і методичних вказівок МОН України щодо організації освіти в надзвичайних ситуаціях.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням довгострокових ефектів цифровізації професійної освіти, розробкою спеціалізованих цифрових платформ для різних спеціальностей, дослідженням психологічних аспектів навчання в цифровому середовищі та створенням системи підготовки педагогічних кадрів для роботи в умовах цифрової трансформації освіти.

Загалом, проведений аналіз підтвердив, що цифрові технології є не лише ефективним інструментом забезпечення підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в умовах воєнного стану, але й каталізатором якісної трансформації всієї системи професійної освіти України. Їх системне впровадження на основі науково обґрунтованої методики сприяє формуванню стійкої, адаптивної та конкурентоспроможної освітньої системи, здатної забезпечити підготовку кваліфікованих фахівців для потреб відновлення та розвитку держави в повоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рекомендації МОН України щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. 2022. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/news/rekomendaciyi-mon-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu> (дата звернення: 01.06.2023).
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців. Львів: СПОЛОМ, 2012. 502 с.
4. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Уманець В. О. Використання хмарних технологій у системі вищої освіти // Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 70, № 2. С. 1–19.
5. Кобися В. М., Остаповець А. С. Дистанційне навчання у воєнний час: перспективи впровадження змішаного навчання для здобувачів освіти, що знаходяться за кордоном // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2025. Вип. 18. С. 40–54. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2025.184>.
6. Шелестова Л. В. Освіта в умовах воєнного стану та в повоєнний період: виклики, ресурси та шляхи компенсації. Світ дидактики. 2024. С. 45–67.
7. Варнавська І. Цифрові платформи професійної освіти: дистанційна форма в умовах повномасштабної агресії 2022-2024 років. Освіта. Інновації. Практика. 2024. Т. 12, № 5. С. 5-15. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i5-002>
8. Голярдик Н. Дистанційне навчання в умовах війни. Педагогічний збірник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2023. № 2. С. 45-58.

9. Уманець В. О. Електронне навчання як інструмент забезпечення якості вищої освіти в умовах воєнного стану. Електронне наукове фахове видання "ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ". 2025. № 18. С. 25-39.
10. Гуревич Р., Бойчук В., Коношевський Л., Коношевський О., Костенко Н. Використання інноваційних технологій у освітньому процесі Молодь і ринок. 2023. № 5/213. С. 18–23.
11. Навколо кого організувати навчання під час збереження світла й Інтернету [Електронний ресурс] / Укрінформ. 2022. Доступно: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3613302-navkolo-kim-organizuvati-navcanna-pid-cas-zberezenna-svitla-i-internetu.html> (дата звернення: 01.06.2023).
12. Benefits of Digital Technical and Vocational Education and Training [Електронний ресурс] / Association for the Development of Education in Africa (ADEA). 2021. Доступно: <https://www.adeanet.org/en/blogs/benefits-digital-technical-vocational-education-and-training> (дата доступу: 25.03.2025).
13. Digital transformation of vocational educational organizations of Ukraine: European vector / V. Bazeliuk, O. Klymenko // Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини. 2021. № 2. С. 238001.
14. Digitalization of vocational education under crisis conditions / O. Bondarenko // Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. 2022. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734332/> (дата доступу: 25.03.2025).
15. Emerging Technologies in Vocational Education and Training / S. Kumar, R. Sharma // Journal of Digital Learning and Education. 2023. Vol. 3, № 2. P. 975–989.
16. Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity / A. Lucas, J. Martins // Frontiers in Education. 2022. Vol. 7. Доступно: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9684747/> (дата доступу: 25.03.2025).

17. The Use of Modern Digital Technologies in the Design and Technology VET in Ukraine / N. Pavlova, O. Kovalenko // ResearchGate. 2022. Доступно: https://www.researchgate.net/publication/366442355_The_Use_of_Modern_Digital_Technologies_in_the_Design_and_Technology_VET_in_Ukraine (дата доступу: 25.03.2025).
18. Understanding the role of digital technologies in education: A review / M. Haleem, R. Javaid // Sustainable Operations and Computers. 2022. Vol. 3. P. 275–285. Доступно: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666412722000137> (дата доступу: 25.03.2025).
19. Vocational Education and Training in the Age of Digitization: Challenges and Opportunities / ed. by E. Hofman. Berlin: Springer, 2020. 280 p.
20. EU4Skills to introduce digital technologies and tools into vocational education in Ukraine [Електронний ресурс] / EU4Digital. 2021. Доступно: <https://eufordigital.eu/eu4skills-to-introduce-digital-technologies-and-tools-into-vocational-education-in-ukraine/> (дата доступу: 25.03.2025).
21. Vocational training in Ukraine – an overview [Електронний ресурс] / IAB-forum. 2022. Доступно: <https://www.iab-forum.de/en/vocational-training-in-ukraine-an-overview/> (дата доступу: 25.03.2025).
22. Digital Transformation in Ukraine: Before, During, and After the War / V. Ionan // Harvard ALI Social Impact Review. 2022. Доступно: <https://www.sir.advancedleadership.harvard.edu/articles/digital-transformation-in-ukraine-before-during-after-war> (дата доступу: 25.03.2025).
23. Школа в цифровому світі – навчання в Україні та за кордоном під час воєнного стану [Електронний ресурс] / Itschool.oano.od.ua. 2024. Доступно: <https://itschool.oano.od.ua/uk/site/navchannya-v-ukrayini-ta-.html> (дата доступу: 25.03.2025).
24. Digital devices for education: delivery of Chromebooks to education institutions [Електронний ресурс] / Ministry of Education and Science of Ukraine. 2022. Доступно: <https://mon.gov.ua/eng/news/cifrovi-devajsi-dlya-osviti->

[rozpochato-zabezpechennya-zakladiv-osviti-hrombukami-za-pidtrimki-googl-ta-yunesko](#) (дата доступу: 25.03.2025).

25. Цифрова трансформація освіти в умовах війни: антикризові рішення, можливості, плани [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. 2022. Доступно: <https://mon.gov.ua/uk/news/cifrova-transformaciya-osviti-v-umovah-vijni-antikrizovi-rishennya-mozhливosti-plani> (дата доступу: 25.03.2025).

26. How vocational education and training (VET) systems can support Ukraine [Електронний ресурс] / Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2022. Доступно: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/how-vocational-education-and-training-vet-systems-can-support-ukraine-e8e86ce2/> (дата доступу: 25.03.2025).

27. Коли освіта та цифрові технології – одне ціле: що нового чекає на українську освіту [Електронний ресурс] / Osvitaria.media. 2023. Доступно: <https://osvitaria.media/experience/koly-osvita-ta-tsyfrovi-tehnologiyi-odne-tsile-shho-novogo-chekaye-na-ukrayinsku-osvitu/> (дата доступу: 25.03.2025).

28. Проблеми українських шкіл під час війни [Електронний ресурс] / Osvitaria.media. 2023. Доступно: <https://osvitaria.media/experience/samostijne-navchannya-ta-neadaptovani-do-onlajnu-metody-vykladdenya-golovni-problemy-ukrayinskuh-shkil/> (дата доступу: 25.03.2025).

29. Навчання під час війни: як і чому цифрові технології стали рятівним колом та що далі [Електронний ресурс] / Pravda. 2025. Доступно: <https://life.pravda.com.ua/projekts/navchayemo-i-zrostayemo/cifrovi-tehnologiji-305855/> (дата доступу: 25.03.2025).

30. Ensuring teaching and learning continues in Ukraine [Електронний ресурс] / UNESCO. 2024. Доступно: <https://www.unesco.org/en/emergencies/education/ukraine> (дата доступу: 25.03.2025).

31. In the face of war, UNESCO's action in Ukraine [Електронний ресурс] / UNESCO. 2025. Доступно: <https://www.unesco.org/en/articles/in-face-war-unescos-action-ukraine> (дата доступу: 25.03.2025).
32. Project: Supporting Connectivity for Education in Ukraine details [Електронний ресурс] / UNESCO. 2023. Доступно: <https://core.unesco.org/en/project/492UKR1000> (дата доступу: 25.03.2025).
33. Ukraine: Reforming vocational education as a cornerstone for national development and recovery [Електронний ресурс] / UNESCO. 2024. Доступно: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/en/node/16986> (дата доступу: 25.03.2025).
34. Ukraine: UNESCO trains 50,000 teachers on digital pedagogy [Електронний ресурс] / United Nations in Ukraine. 2023. Доступно: <https://ukraine.un.org/en/249121-ukraine-unesco-trains-50000-teachers-digital-pedagogy> (дата доступу: 25.03.2025).
35. Providing Distance Education During War: The Case of Ukraine / O. Melnyk, T. Koval // ResearchGate. 2023. Доступно: https://www.researchgate.net/publication/376928611_Providing_Distance_Education_During_War_The_Case_of_Ukraine (дата доступу: 25.03.2025).
36. Digital Tools for Vocational Education in Crisis Contexts / J. Smith // Journal of Education Technology. 2022. Vol. 5, № 3. P. 123–135.
37. Education in Emergencies: Lessons from Ukraine / L. Brown // International Review of Education. 2023. Vol. 69, № 4. P. 567–589.
38. Virtual Reality in Vocational Training: Opportunities and Challenges / P. Johnson // TechTrends. 2021. Vol. 65, № 2. P. 89–97.
39. Blended Learning in Vocational Education: A Ukrainian Perspective / K. Sydorenko // European Journal of Vocational Training. 2022. № 48. P. 34–45.
40. Digital Competence Framework for Educators in Crisis Situations / UNESCO Institute for Information Technologies in Education. Paris: UNESCO, 2021. 45 p.

41. Цифрові технології в освіті: виклики та особливості [Електронний ресурс] / Arbook.info. 2023. Доступно: <https://arbook.info/czifrovi-tehnologiyi-v-osviti-vikliki-ta-osoblivosti/> (дата доступу: 25.03.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади цифрових платформ для дистанційного навчання

Тип	Платформа	Основні функції	Переваги	Особливості застосування в умовах війни
<i>Платформи дистанційного навчання</i>	Zoom	Відеоконференції, запис занять, чат, віртуальні дошки	Простота підключення, запис для перегляду, інтерактивність	Записи для офлайн-перегляду, робота з різних пристроїв
	Google Classroom	Розміщення матеріалів, завдань, тестів, оцінювання	Безкоштовний доступ, інтеграція з Google Drive, офлайн-режим	Асинхронне навчання, робота без постійного зв'язку
	Moodle	Структуровані курси, тести, форуми, звіти про прогрес	Гнучкість налаштувань, підтримка різних форматів завдань	Попереднє завантаження матеріалів для офлайн-доступу
	Microsoft Teams	Відеоконференції, обмін файлами, спільна робота над документами	Інтеграція з Microsoft 365, резервний доступ до записів	Командна робота, офлайн-доступ до синхронізованих матеріалів
<i>Хмарні сервіси</i>	Google Drive	Зберігання та обмін файлами, спільна робота	Офлайн-доступ, інтеграція з Google Classroom	Зберігання резервних копій матеріалів, робота без Інтернету
	Microsoft OneDrive	Зберігання та обмін файлами, інтеграція з Microsoft 365	Офлайн-доступ, спільна робота над документами	Доступ до матеріалів з різних пристроїв, робота в автономному режимі

<i>Месенджери</i>	Telegram	Групові чати, передача файлів, аудіо/відео повідомлення	Швидкість, робота при слабкому сигналі, офлайн- перегляд	Оперативна комунікація, передача матеріалів без стабільного зв'язку
	Viber	Групові чати, передача файлів, дзвінки	Простота, низькі вимоги до ресурсів, робота при слабкому сигналі	Координація та обмін інформацією в умовах перебоїв із зв'язком

Зразок інструкції для студентів щодо роботи в офлайн-режимі

Покрокові рекомендації

1. Підготовка до офлайн-роботи з Google Drive

- **Крок 1:** Увійдіть у свій Google-акаунт і відкрийте Google Drive через браузер або додаток.
- **Крок 2:** Знайдіть папку з навчальними матеріалами вашого курсу (наприклад, "Інформатика").
- **Крок 3:** Виділіть файли, які вам потрібні для роботи (лекції, завдання, презентації тощо).
- **Крок 4:** Клацніть правою кнопкою миші на виділені файли та виберіть опцію **"Зробити доступним офлайн"**.
- **Крок 5:** Переконайтеся, що файли доступні офлайн: біля них з'явиться сіра галочка (у браузері) або позначка на пристрої.
- **Крок 6:** Для роботи з Google Документами (Docs, Sheets, Slides) увімкніть офлайн-режим:
 - Натисніть на значок шестерні у Google Drive → **"Налаштування"** → увімкніть опцію **"Офлайн"**.
 - Після цього документи можна редагувати без Інтернету.
- **Примітка:** Усі зміни, внесені в офлайн-режимі, автоматично синхронізуються після підключення до Інтернету.

2. Підготовка до офлайн-роботи з Microsoft OneDrive

- **Крок 1:** Увійдіть у свій Microsoft-акаунт і відкрийте OneDrive через браузер, провідник на комп'ютері або мобільний додаток.
- **Крок 2:** Знайдіть папку з навчальними матеріалами (наприклад, "Курс Електротехніка").
- **Крок 3:** Виділіть файли, які вам потрібні для роботи.
- **Крок 4:** Клацніть правою кнопкою миші та виберіть **"Завжди зберігати на цьому пристрої"**.
- **Крок 5:** Перевірте, чи файли завантажені локально: біля них з'явиться зелена галочка.
- **Крок 6:** Для редагування документів Office (Word, Excel тощо):
 - Відкрийте файл у відповідній програмі → **"Файл"** → **"Зберегти як"** → оберіть локальне місце на пристрої.
- **Примітка:** Після відновлення Інтернету оновлені файли потрібно вручну завантажити назад у OneDrive для синхронізації.

3. Робота з матеріалами в офлайн-режимі

- **Google Drive:**
 - Відкривайте файли через браузер (якщо офлайн-режим увімкнено) або додаток Google Drive на смартфоні/планшеті.
 - Переглядайте та редагуйте документи (Docs, Sheets, Slides) — зміни зберігатимуться локально.
- **Microsoft OneDrive:**

- Відкривайте файли через провідник на комп'ютері (у папці OneDrive) або додаток на смартфоні.
- Редагуйте документи в програмах Office (Word, Excel, PowerPoint), зберігаючи зміни локально на пристрої.
- **Виконання завдань:**
 - Працюйте із завданнями у збережених файлах (наприклад, заповнюйте таблиці, пишіть есе).
 - Зберігайте виконану роботу локально на пристрої до відновлення зв'язку.

4. Синхронізація після відновлення Інтернету

- **Google Drive:**
 - Підключіться до Інтернету — усі зміни, зроблені в офлайн-режимі, автоматично синхронізуються з хмарою.
 - Перевірте, чи файли оновилися в Google Drive.
- **Microsoft OneDrive:**
 - Відкрийте OneDrive і натисніть "**Синхронізувати**" (або дочекайтеся автоматичної синхронізації).
 - Якщо файли редагувалися локально, завантажте оновлені версії вручну через "**Перетягнути файли сюди**" у браузері.
- **Надсилання виконаних завдань:**
 - Завантажте виконані роботи в Google Classroom або надішліть викладачу електронною поштою, якщо це передбачено курсом.

5. Додаткові рекомендації

- Регулярно перевіряйте наявність оновлених навчальних матеріалів і завантажуйте їх для офлайн-доступу заздалегідь.
- Тримайте пристрої зарядженими та використовуйте павербанки в разі відключення електроенергії.
- Зберігайте резервні копії важливих файлів на флеш-накопичувачі або іншому носії для додаткової безпеки.

Додаток В

**Перелік систем електронного навчання, які були розглянуті або
використані в експериментальній моделі**

Тип системи електронного навчання	Приклади
Платформи для синхронного та асинхронного онлайн-навчання	Microsoft Teams, Google Meet, Zoom, Skype for Business, BigBlueButton, Adobe Connect
Хмарні сервіси для спільної роботи, обміну матеріалами, відеоконференцій	Google Workspace (Google Docs, Google Sheets, Google Slides, Google Drive), Microsoft 365 (OneDrive, SharePoint, Teams), Dropbox, Box
Мобільні додатки	Kahoot!, Quizlet, Socrative, Google Classroom, Flipgrid, Padlet
Освітні вебресурси	Prometheus, Coursera, edX, Udemy, Udacity, Skillshare
Системи управління навчанням (LMS)	Moodle, Blackboard Learn, Canvas, D2L Brightspace, Google Classroom
Інструменти для створення навчального контенту	Microsoft PowerPoint, Google Slides, H5P, Articulate Storyline, Adobe Captivate
Інструменти для організації оцінювання	Google Forms, Microsoft Forms, Kahoot!, Quizizz, Mentimeter